Голас Радзімы

№ 19 (2109)
11 мая 1989 г.



ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Ішоў па вайне салдат. Па імені — Мікалай Герасіменка. Ад роду меў тады васемнаццаць гадоў. Беларускай нацыянальнасці. Па сямейным становішчы — халасты. Па званні — радавы, па ваеннай прафесіі — артылерыст. Страляў ён спраўна. Але і ў яго цэліліся метка. Таму, акрамя чатырох медалёў, атрымаў ён чатыры варожыя асколкі. А да маці прыйшла пахаронка... Забіты ва Усходняй Прусіі Мікалай Герасіменка... Але жывы застаўся салдат. І вярнуўся дамоў у свой Кармянскі раён. Працаваць пачаў. А медалі аддаў дзецям. Чужым. Сваіх не нажыў. Таму што Галіна Сільчанка, якая стала яго жонкай, таксама ішла салдатам па вайне. І таксама стала яе мішэнню. Вось такі салдацкі лёс.

Як не прыгадаць яго на 9 Мая, у Дзень Перамогі, аплачаны крывёю і жыццём мільёнаў такіх вось салдат.

НА ЗДЫМКУ: М. ГЕРАСІМЕНКА са сваёй жонкай Галінай.

Фота А. КЛЯШЧУКА.

СВЯТА ПЕРШАМАЯ



Яшчэ адзін Першамай адзначыла наша краіна. Гэта свята выклікае асаблівыя пачуцці, бо яно звязана з вясной, абуджэннем прыроды, абнаўленнем. Здавалася б, яго аблічча прывычнае: маладая зеляніна і ласкавае сонца, асаблівая ўрачыстасць у кумачовым убранні гарадоў і вёсак. Але сёлета яно іншае, чым, скажам, усяго некалькі гадоў назад. І не трэба быць вельмі назіральным, каб убачыць — іншыя людзі гэтай раніцай прайшлі ў святочных калонах: больш адкрытымі сталі твары, яснымі — позіркі, больш упэўнены іх крок. Пачатая партыяй і падтрыманая народам перабудова, мяняючы наша жыццё, перш за ўсё звернута да чалавека, які з радавога выканаўцы дырэктыў ператвараецца ў актыўнага ўдзельніка руху перабудовы, паўнапраўнага гаспадара ў сваёй дзяржаве, на сваім заводзе, ля свайго станка, на сваёй зямлі.

У дні святкаванняў раней не было заведзена ўспамінаць аб недахопах, аб хібах. Сёння міністр і рабочы замест гучных рапартаў гавораць аб тым, што пакуль не зроблена, з аднолькавай зацікаўленасцю турбуюцца аб нашых агульных клопатах. Так, відавочныя цяжкасці ў правядзенні эканамічнай рэформы: яшчэ не радуюць багаццем прылаўкі, безліч сацыяльных праблем. Але словы «новае мысленне», «новы падыход», «дэмакратызацыя», «палітыка абнаўлення» ўжо знаходзяць канкрэтнае ўвасабленне ў жыцці. Успомнім праведзеныя выбары: ці ж гэта не сведчанне рэальных змяненняў! Сёння ўжо ёсць упэўненасць: узнімем мы і сельскую гаспадарку, узнімем і прамысловасць, таму што бярэцца за справу ўвесь народ.

Міралюбівая палітыка нашай краіны ва ўсім свеце асацыіруецца цяпер з паняццем «перабудова». З Масквы планета атрымала магутны імпульс ініцыятыў, накіраваных на неадкладнае спыненне і прадухіленне ў будучыні ўсіх ваенных канфліктаў.

Першамайскія ўрачыстасці, дэманстрацыі, народныя гулянні прайшлі ў сталіцы Беларусі Мінску, ва ўсіх кутках рэспублікі. А вечарам тысячы мінчан, гасцей з-за мяжы і іншых саюзных рэспублік любаваліся рознакаляровымі агнямі святочнага салюта.





НА ЗДЫМКАХ: Мінск. 1 Мая 1989 года. Дэманстрацыя працоўных на плошчы імя У. І. Леніна.

ПРЫСВЕЧАНЫ ВЫЗВАЛЕННЮ

ВЕЧАР ДРУЖБЫ

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі адбыўся вечар грамадскасці, прысвечаны 44-й гадавіне вызвалення нямецкага народа ад фашызму. Яго адкрыў старшыня рэспубліканскага аддзялення Савецкага таварыства дружбы з ГДР, старшыня Дзяржкамвыда БССР М. Дзялец. Ад Мінскай секцыі Савецкага камітэта ветэранаў вайны да прысутных звярнуўся генерал-маёр авіяцыі ў адстаўцы В. Герасімаў, удзельнік дэмакратычных пераўтварэнняў у пасляваеннай Германіі В. Бярдзяеў расказаў аб укладзе нямецкіх антыфашыстаў у перамогу над нацызмам, генеральны консул ГДР у Мінску В. Янда ў сваім выступленні адзначыў паступальнае развіццё ўсебаковых адносін паміж ГДР і СССР.

Удзельнікі вечара дружбы з ГДР, на якім прысутнічалі намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Мікуліч, міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч, а таксама консул ПНР у Мінску Х. Каліноўскі і гандлёвы прадстаўнік ЧССР у Мінску И. Гласны, накіравалі прывітальную тэлеграму ў адрас Цэнтральнага праўлення Таварыства германа-савецкай дружбы.

ШКОЛА МЕНЕДЖЭРАЎ

ЗА ПАРТАМІ—КІРАЎНІКІ

У Віцебску пачала работу школа менеджэраў. За вучэбныя сталы селі каля пяцідзесяці спецыялістаў і кіраўнікоў прадпрыемстваў Віцебскай вобласці.

Дзеянні на міжнародным рынку, кіраўніцтва прадпрыемствам ва ўмовах поўнага гаспадарчага разліку і самафінансавання, асновы інфарматыкі, прынцыпы работы з замежнымі партнёрамі, стварэнне сумесных прадпрыемстваў і кааператываў, рацыянальнае выкарыстанне валюты, асновы псіхалогіі—гэтыя і іншыя пытанні будуць разглядацца ў час вучобы.

Заняткі праводзяць вучоныя, выкладчыкі маскоўскіх інстытутаў. Плануюцца сустрэчы са спецыялістамі з Польскай Народнай Рэспублікі.

Лекцыі ў школе менеджэраў будуць спалучацца з дзелавымі гульнямі, «круглымі сталамі», калектыўным разборам канкрэтных сітуацый, шырокім абменам вопытам і г. д.

Мэта заняткаў—не толькі даць спецыялістам новыя веды, але і забяспечыць іх комплекснай метадалогіяй. Гэта дазволіць сённяшнім слухачам праз пэўны час падзяліцца «скарбам» з іншымі кіраўнікамі і спецыялістамі свайго прадпрыемства.

Сярод слухачоў, навучанне якіх аплачваецца адпаведнымі ўстановамі, ёсць некалькі чалавек, якія вырашылі закончыць школу менеджэраў за свае ўласныя грошы.

ПРАЙШЛІ УРАЧЫСТАСЦІ

200-ГОДДЗЮ ФРАНЦУЗСКАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

У Мінску прайшлі ўрачыстасці, прысвечаныя 200-годдзю вялікай Французскай рэвалюцыі. Адкрыліся яны сустрэчай грамадскасці ў Палацы культуры прафсаюзаў. Французская буржуазная рэвалюцыя канца XVIII стагоддзя заклала асновы рэвалюцыйна-дэмакратычных традыцый народа, аказала вялікі і дзейсны ўплыў на гісторыю не толькі Францыі, але і многіх іншых краін, іх ідэалогію, мастацтва і літаратуру, падкрэслівалі ўдзельнікі сустрэчы—прадстаўнікі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі, Беларускага аддзялення таварыства дружбы «СССР — Францыя», творчых саюзаў, навуковых і грамадскіх арганізацый рэспублікі і горада.

Яны гаварылі таксама аб развіцці сяброўскіх сувязей беларускай і французскай грамадскасці, гарадоў-пабрацімаў Ліёна і Мінска.

Вечарам у Палацы культуры прафсаюзаў адбыўся святочны канцэрт, працавалі выстаўкі старадаўніх французскіх кніг, работ беларускіх мастакоў В. Вярсоцкага, А. Казлоўскага, П. Масленікава, якія ў розныя гады пабывалі ў Францыі, дзіцячых малюнкаў «Мы малюем Францыю». Дэманстраваліся таксама французскія мастацкія фільмы і відэапраграмы, адбылася дэгустацыя страў французскай кухні.

ПОПЫТ РАСЦЕ

ПІЯНІНА НА ЭКСПАРТ

Кожнае трэцяе піяніна, выпушчанае сёння Беларускім аб'яднаннем музычных інструментаў у Барысаве, будзе адпраўлена за мяжу. У чым сакрэт такога высокага попыту?

Замежным пакупнікам у першую чаргу падабаецца элегантнае сучаснае аздабленне піяніна—ад белага колеру да чорнага. Плюс аздабленне каштоўнымі пародамі драўніны—арэхам, чырвоным дрэвам, дубам. Надзейнасць у эксплуатацыі, даўгавечнасць. Менавіта гэтыя якасці і паставілі беларускае піяніна на замежным рынку ў адзін рад з вядомымі фірмамі ФРГ, Японіі, Карэі, Чэхаславакіі.

Мы экспартуем свае піяніна ў Галандыю, Францыю, Фінляндыю, Англію, КНР, Югаславію і іншыя краіны. У будучым годзе ўжо не кожнае трэцяе, а кожнае другое беларускае піяніна пойдзе за мяжу.

Сёння і ў будучыні асноўным пакупніком нашай прадукцыі становіцца галандская фірма «Піянафортэкс». У 1990 годзе ёй плануецца паставіць дзесяць тысяч піяніна—амаль палавіну гадавога выпуску.

ДАПАМАГЛА ПРЫРОДА

КРЫНІЦА НА ДВАРЫ ЗАВОДА

Сама прырода дапамагла Магілёўскаму заводу напіткаў расшырыць асартымент прадукцыі: на яго тэрыторыі забіла крыніца мінеральнай вады. Яе злучылі з цэхам разліву безалкагольных напіткаў. І вось з канвеера прыняты і адпраўлены ў магазіны першыя сотні бутэлек з прыемнай на смак, асвяжаючай мінеральнай вадой, названай «Магілёўская».

Новая крыніца знаходзіцца ў гарадской мяжы. Па заключэнню вучоных, бліжэйшы аналаг гэтай вады—мінеральная тыпу «Дон». Рэкамендуецца як сталовая і як лячэбная пры хранічных гастрытах, калітах, захворваннях печані, страўніка, парушэннях абмену рэчываў і іншых хваробах.

Ужо сёлета на дзеючай вытворчасці завод выпусціць мільён бутэлек «Магілёўскай».

ДАБРАЧЫННЫЯ КАНЦЭРТЫ

НА ЎЗВЯДЗЕННЕ ПОМНІКА

Цыганскія рамансы і табарныя песні, якія захаваліся ў першапачатковым выглядзе, прагучалі ў першыя дні мая ў перапоўненай канцэртнай зале Белдзяржфілармоніі на дабрачынных канцэртах «Вас запрашае Ала Баянава». Іх арганізавау Савецкі фонд культуры і Мінская епархія Рускай праваслаўнай царквы, якія запрасілі на гастролі ў Савецкі Саюз салістку Румынскага радыё і тэлебачання, вядомую ва ўсім свеце і як цудоўны прапагандыст савецкай эстраднай песні 30—50-х гадоў Алу Баянаву.

Сродкі, выручаныя ад канцэртаў Алы Баянавай, будуць пералічаны на рахунак Беларускага аддзялення Савецкага фонду культуры і пойдуць на ўзвядзенне помніка Францыску Скарыне ў Мінску і аднаўленне Полацкага жаночага манастыра.

НЕЗВЫЧАЙНАЯ ВЫСТАЎКА

«ТЭАТР ПАШТОВАК»

Заслаўе—Смалявічы—Маладзечна—такі маршрут самадзейнага «тэатра паштоўкі». Жыхары трох гарадоў атрымалі магчымасць упершыню ўбачыць паштовыя адпраўленні больш чым стогадовай даўнасці. Экспануюцца зробленыя ў мінулым стагоддзі «партрэты» вядомых архітэктурных помнікаў, віды шэрагу еўрапейскіх гарадоў.

Цікава, што гэтая ж выстаўка, якая праходзіла ў сакавіку ў Мінску, была беднейшай на экспанаты. За тры тыдні паказу ў сталіцы Беларусі яна папоўнілася паштоўкамі, якія перадалі арганізатарам—творчаму аб'яднанню «Дружба»—наведвальнікі.

ПЕРАБУДОВА Ў СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРЦЫ

МНОГАВАРЫЯНТНАСЦЬ ФОРМ РАЗВІЦЦЯ

Сакавіцкі Пленум ЦК КПСС, прысвечаны аграрнай палітыцы КПСС у сучасных умовах, прыняў разгорнутую пастанову. У сувязі з гэтым карэспандэнт Агенцтва друку Навіны звярнуўся з пытаннямі да акадэміка Уладзіміра ЦІХАНАВА.

— Што, на ваш погляд, з'яўляецца галоўным у рашэннях Пленума?

— Я думаю, што ўпершыню ў нас прыйшлі да разумення таго, што сельская гаспадарка, якая базіруецца толькі на саўгасах і калгасах, не можа выйсці са стану перманентнага крызісу. На Пленуме выбраны правільны, рэалістычны шлях. Ён заключаецца ў тым, каб даць селяніну права выбіраць, якая форма гаспадарання з'яўляецца ў даных канкрэтных умовах найбольш рацыянальнай. Няхай застаюцца калгасы і саўгасы там, дзе яны працуюць дастаткова эфектыўна на цяперашні час. Разам з тым няхай ствараюцца і малыя земляробскія кааператывы, заснаваныя на імкненні да добраахвотнага злучэння прыватнай уласнасці сялян, няхай ствараюцца сямейныя сялянскія фермы, заснаваныя непасрэдна на працы членаў сям'і, няхай узнікаюць любыя іншыя гаспадарчыя формы, якія могуць паспяхова канкурыраваць з калгасамі і саўгасамі.

Глыбінны эканамічны сэнс гаспадарчай рэформы, якая цяпер намячаецца, заключаецца ў тым, каб аддзяліць гаспадаранне на зямлі, гэта значыць валоданне зямлёй як аб'ектам гаспадаркі, ад дзяржаўнай уласнасці на яе. Быць уласнікам—гэта не значыць абавязкова непасрэдна распараджацца, кіраваць і карыстацца зямлёй. Уласнік можа перадаць зямлю таму, хто яе апрацоўвае, будучы на ёй самастойным гаспадаром. Задума рэформы заключаецца ў тым, каб, не разбураючы дзяржаўнай уласнасці на зямлю, перадаць яе селяніну на вечнае, па сутнасці справы, валоданне, каб ён адчуваў сябе самастойным гаспадаром на гэтай зямлі. І аддзяліць гаспадаранне на зямлі ад дзяржаўнага апарату, забараніць яму ўмешвацца ў гаспадарчую дзейнасць.

У нашых умовах, як уяўляецца, найлепшай арганізацыйнай формай такога суіснавання гаспадара на зямлі—селяніна, з аднаго боку, і ўласніка зямлі—дзяржавы, з другога, з'яўляюцца арэндныя адносіны. Дзяржава зямлю аддае тым, хто яе апрацоўвае, на пачатках арэнднага дагавора за дакладна акрэсленую плату. Гэта служыць гарантыяй гаспадарчай самастойнасці селяніна і неўмяшання ў яго дзейнасць з боку дзяржавы. Арэндная плата і падаходны падатак выступаюць адзінай формай узаемасувязі гаспадарніка і ўласніка. Усе астатнія формы сувязі ідуць праз рынак. Менавіта ў гэтым, на мой погляд, заключаецца самы істотны змест той зямельнай рэформы, з якой выступіў на Пленуме М. С. Гарбачоў.

—У чым вы бачыце галоўную цяжкасць у рэалізацыі рашэнняў Пленума?

— Мы мяркуем, што перабудова гаспадарчага жыцця ў краіне будзе вельмі цяжкай і, відаць, працяглай, таму што за 60 гадоў у нас сфарміравалася гаспадарчая сістэма, асновай якой з'яўляецца дзяржаўная эканоміка. Манапалізм пранізвае ўсё наша жыццё. Ён і ў эканоміцы, і ў палітыцы, усюды. І самая цяжкая наша задача цяпер— гэта барацьба з існуючай гаспадарчай сістэмай, якая ў аграрным сектары праяўляецца ў выглядзе манапольнага панавання калгасаў і саўгасаў.

— Ці змяніліся вашы ўяўленні аб тэрмінах пераходу да новага гаспадарчага механізма, якія ў 1986 годзе вы вызначалі ў 4 гады, гэта значыць да канца гэтай пяцігодкі?

— Я крыху па-іншаму падыходзіў да гэтага пытання, разглядаючы пераходны перыяд як перыяд шырокамаштабнага эксперымента новай гаспадарчай сістэмы ў пэўных адносна адасобленых рэгіёнах краіны. Я і цяпер лічу, што калі б мы пайшлі па гэтаму шляху, то ўжо цяпер мелі б так ці інакш адпрацаваны механізм гаспадарчай сістэмы. Але гэтага не адбылося. Таму, на мой погляд, наш шлях будзе больш працяглым, чым той, які мы прадугледжвалі.

Міхаіл ВІНАГРАДАЎ.

ПЕРАПРАФІЛІРАВАННЕ ВАЕННЫХ ЗАВОДАЎ

ШТО ВЫЙГРАЕ СПАЖЫВЕЦ?

Выказванне «Перакуём мячы на аралы!» набывае сёння рэальны змест. Здадзены на злом першыя ядзерныя ракеты. Урад СССР адобрыў праграму перапрафіліравання на выпуск тавараў народнага спажывання шэрагу дзеючых прадпрыемстваў абаронных галін прамысловасці. Журналіст Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ расказвае, як яна ажыццяўляецца на беларускай зямлі.

Завод «Тэрмапласт» амаль у цэнтры Мінска. Не скажу, што журналісты не ведалі сюды дарогі. Але прадпрыемства аднесена да абароннай галіны аднаго з міністэрстваў, і зона публічнасці аб яго рабоце была абмежавана. А як жа цяпер?

...Я ў цэху тавараў народнага спажывання завода. Выпускаюць іх тут ужо больш дзесяці гадоў, у сярэднім каля 25 назваў у год. І ўвесь гэты час аб'ём вытворчасці павялічваўся. Цяпер на «Тэрмапласце» на рубель фонду зарплаты выпрацоўваецца рубель семдзесят тры капейкі тавараў народнага спажывання. Для параўнання: на неспецыялізаваных прадпрыемствах грамадзянскіх галін такі паказчык роўны ў Беларусі васьмідзесяці капейкам на рубель.

— Бытавыя тавары ў рэгіёне выпускаюць усе прадпрыемствы абароннага сектара яшчэ з сярэдзіны сямідзесятых гадоў, — гаворыць старшыня Дзяржплана Беларускай ССР Вячаслаў Кебіч.— Тады ж быў створаны дзеючы і па сёння Каардынацыйны савет Беларускай ССР і рэспублік Прыбалтыкі па выпуску тавараў народнага спажывання (пазней да яго падключылася Малдавія). Кампетэнцыя яго распаўсюджваецца і на абаронныя прадпрыемствы. Асноўную долю сярод мірнай прадукцыі абаронных заводаў рэгіёна займае бытавая тэхніка, тэле- і радыёэлектронная апаратура, фотаапаратура, электронныя наручныя гадзіннікі. У 1988 годзе яны выпусцілі тавараў народнага спажывання на агульную суму звыш 1,7 мільярда рублёў. За бягучую пяцігодку сярэднегадавыя тэмпы прыросту іх выпуску складуць 10,3 працэнта.

Але ў пераходзе ад вытворчасці абароннай прадукцыі да грамадзянскай не ўсё проста. У тых жа цэхах «Тэрмапласта» зборачныя лініі, як было відаць, прастойвалі. Інжынер-тэхнолаг, які суправаджаў мяне, растлумачыў, што не хапае камплектуючых электрарухавікоў.

— Выходзіць, і ў абаронных галінах, якія прынята было лічыць па-за звычайнымі эканамічнымі бедамі, маюцца тыя ж неналаджаныя ўзаемасувязі і недахоп матэрыялаў, магутнасцей, камплектуючых дэталей?— задаю пытанне Вячаславу Кебічу.

— Зразумела, дзейнічаюць абаронныя галіны не ў вакууме. І хаця ў канкрэтным выпадку зрыву выпуску пральных машын вінавата саюзнае міністэрства, якое не адносіцца да абаронных, свае праблемы ёсць і ў ваенных прадпрыемстваў рэгіёна. Напрыклад, у адносінах некаторых кіраўнікоў да тавараў народнага спажывання як да нечага другараднага.

— Ці існуюць рэальныя перспектывы іх вырашэння?

— Перш за ўсё важна падкрэсліць, што покрывы сакрэтнасці не адгароджваюць гэтыя прадпрыемствы ад перабудовы. Прынятае ўрадам рашэнне аб перапрафіліраванні не толькі дапаможа ўзбагаціць нашы прылаўкі новымі таварамі, але і зменіць адносіны да заданняў па выпуску тавараў для насельніцтва як да нявыгаднай даважкі. Паскорыцца пераход участкаў шырспажыву на прынцыпы гасразліку, укараненне больш гібкіх форм арганізацыі вытворчасці, у тым ліку і з прыцягненнем каапе[illegible]ваў, стварэнне невялікіх, здольных апера[illegible]а мяняць асартымент участкаў.

Больш высокі тэхнічны ўзровень аснашчэння абаронных вытворчасцей, кваліфікаваныя кадры, ды і тэхналагічная дысцыпліна дазваляюць спадзявацца, што прагрэс будзе рэальны. Тым больш, што намечаны канкрэтныя [illegible]рамы. Скажам, стварэнне новых цэхаў і [illegible]сткаў як за кошт перапрафіліравання, так і за кошт капітальнага будаўніцтва, у тым ліку і гаспадарчым спосабам. Дарэчы, такім чынам прадугледжваецца павялічыць выпуск электрарухавікоў для бытавой тэхнікі. Прадумана больш развітая ўзаемавыгадная кааперацыя з сумежнымі галінамі. Дэфіцытны электрапрывод для швейных машын, напрыклад, асвоены адным з такіх заводаў сумесна з магілёўскім — «Электрарухавік».

— Чым жа папоўніцца асартымент тавараў для народа за кошт пачатага ў рэгіёне перапрафіліравання?

— Перш за ўсё трэба чакаць зрухі ў выпуску тавараў на падставе вылічальнай тэхнікі і электронікі. У школах ужо знаёмы з нашымі камплектамі тэхнічных сродкаў «Корвет» для кабінетаў вылічальнай тэхнікі. Але іх крайне не хапае, і вытворчасць будзе нарошчвацца. Акрамя таго, завершана распрацоўка новага комплексу «Няміга». Яго серыйны выпуск пачнецца ўжо ў 1989 годзе. Вядзецца распрацоўка і ў бліжэйшыя гады пачнецца выпуск сучасных бытавых камп'ютэраў, праграмна і апаратна сумяшчальных з ЭВМ Адзінай сістэмы. У кааперацыі з прадпрыемствамі грамадзянскіх галін абаронныя вытворчасці змогуць павялічыць выпуск бытавых халадзільнікаў. Для выпуску міні-трактароў намячаецца арганізаваць вытворчасць дызельных рухавікоў малой магутнасці. Рыхтуецца выпуск лазерных гуказнімальнікаў для лічбавых гукавых лазерных прайгравальнікаў, а ў далейшым у кааперацыі з іншымі прадпрыемствамі і саміх прайгравальнікаў.

— Нядаўна абаронным галінам перададзены прадпрыемствы былога Мінлегхарчмаша СССР, які аказаўся не ў стане справіцца з выпускам добрага абсталявання для перапрацоўкі прадукцыі палёў і ферм.

— Новыя «падшэфныя» для абароншчыкаў, вядома, не падарунак. Але з дапамогай іх развітой навуковай і праектна-канструктарскай базы можна змяніць становішча да лепшага. У беларускім рэгіёне, напрыклад, ужо пачалі стварэнне прынцыпова новых відаў камплектнага тэхналагічнага абсталявання на базе найноўшых дасягненняў тэхнікі. У планах абаронных прадпрыемстваў — 68 назваў тэхнікі для першаснай перапрацоўкі жывёлы і птушкі, 41 від тэхналагічнага абсталявання для другаснай перапрацоўкі мяса і іншай тэхнікі. Гэта істотны ўклад у тэхнічнае перааснашчэнне прадпрыемстваў галін аграпрамысловага комплексу.

— Мяркуючы па ўсім рашэнне ўрада не разыходзіцца са справаай?

— Думаю, што спажыўцы хутка змогуць адчуць гэта самі.

СТВОРАНЫ ДОБРЫЯ ЎМОВЫ ДЛЯ ПРАЦЫ І АДПАЧЫНКУ



Маладзечанскае вучэбна-вытворчае аб'яднанне Беларускага таварыства сляпых — адно з тых прадпрыемстваў, дзе створана магчымасць працаваць людзям, якія страцілі зрок. Тут аказваюць разнастайную дапамогу тым, хто жадае атрымаць прафесію, скарыстоўваючы пры гэтым метады спецыяльнай падрыхтоўкі за кошт укаранення тыфлатэхнічных сродкаў, прыбораў, дапаможнікаў. Многія з трэнажораў ствараюцца тут жа, у канструктарскім бюро.

Прадпрыемства працуе на гасразліку. Заробленыя ўмелым гаспадараннем сродкі калектыў і па-гаспадарску скарыстоўвае. У аб'яднанні створаны не толькі спрыяльныя ўмовы для працы. Тут маюцца і сталовыя, паліклініка, канферэнц-зала для правядзення розных мерапрыемстваў, абсталяваны зручныя пакоі гігіены.

Выпускаюць у аб'яднанні тавары народнага спажывання. Акрамя Савецкага Саюза, вырабы адпраўляюцца ў дзесяць замежных краін, у тым ліку ў Англію, ФРГ, Венгрыю, Чэхаславакію і іншыя.

НА ЗДЫМКАХ: новы будынак Маладзечанскага вучэбна-вытворчага аб'яднання Беларускага таварыства сляпых; для ўсіх прадпрыемстваў таварыства канструююць аснастку для вырабу дэталей інжынеры-канструктары Нара АНДРУХІНА і Таіса ПЯТРОВА.

Фота В. АЛЯШКЕВІЧА.



УМАЦОЎВАЮЦЦА СУВЯЗІ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА» З БЕЛАРУСАМІ Ў ПОЛЬШЧЫ

НОВАЙ СЦЕЖКАЙ, АЛЕ ПА ЗААРАНАЙ ГЛЕБЕ

Мы пісалі ўжо, што ў пачатку красавіка Мінск наведала дэлегацыя Беларускага грамадска-культурнага таварыства з Беластока. У адзін з дзён члены яе былі гасцямі нашай рэдакцыі. Старшыня галоўнага праўлення БГКТ пісьменнік Аляксандр БАРШЧЭЎСКІ (Алесь Барскі) даў інтэрв'ю для газеты «Голас Радзімы».

— Пан Баршчэўскі, прыгадваючы сваё падарожжа сюды да нас, вы сказалі, што таможнік на польска-савецкай граніцы назваў вас беларускімі эмігрантамі...

— Так, даведаўшыся пра назву арганізацыі — Беларускае грамадска-культурнае таварыства, якую мы прадстаўляем, ён спытаў нас, ці мы беларускія эмігранты. Пытанне гэта, вельмі характэрнае і сімптаматычнае, сведчыць аб узаемным няведанні сітуацыі беларусамі і ў Польшчы, і ў Савецкім Саюзе. Сведчыць гэта таксама і аб тым, што існуе пільная патрэба ў пашырэнні ўзаемнай інфармацыі і ўзаемных кантактаў.

З прыемнасцю хачу адзначыць, што ў апошнія гады, і асабліва месяцы, усё часцей з'яўляюцца ў беларускай прэсе матэрыялы, у якіх расказваецца аб жыцці беларусаў у Польшчы. А тыя, хто прачытае маё інтэрв'ю, даведаюцца, адкуль мы і хто такія. Хачу падкрэсліць, што беларускае насельніцтва, якое жыве ва ўсходняй частцы Беласточчыны,— карэннае беларускае. Яно не з'явілася на гэтай зямлі ні з волі якога-небудзь рускага цара, ні польскага караля, яно там адвечнае, як рэкі і камяні, поле і дрэвы.

— Дзе яшчэ, акрамя Беласточчыны, жывуць беларусы ў Польшчы і колькі наогул іх там!

— Роднай зямлёй беларусаў з'яўляецца ўсходняя Беласточчына, таму іх найбольш там, ёсць цэлыя беларускія вёскі. Але не толькі. У выніку міграцыі многа беларусаў асела ў тыпова польскіх гарадах — Варшаве, Гданьску, Вроцлаве і іншых. Праўда, некаторыя з гэтых беларусаў дэнацыяналізаваліся, забыліся родную мову, але ў многіх мова захоўваецца. Што датычыцца колькасці беларусаў у Польшчы, дык канкрэтна адказаць цяжка. Справа ў тым, што ў гэтай галіне ніколі не вялася акрэсленая статыстыка, ні ў якіх апытальніках не было рубрыкі «нацыянальнасць». Абапіраючыся, між іншым, на веравызнанне, можна гаварыць, што ў Польшчы жыве 350 тысяч беларусаў. Ёсць сцвярджэнні, што нас аж 500 тысяч. Вось на гэтым грунце дзейнічае БГКТ.

— Раскажыце, калі ласка, аб дзейнасці той арганізацыі, якую вы прадстаўляеце.

— Беларускае грамадска-культурнае таварыства ўзнікла ў 1956 годзе. Зрабіла наша арганізацыя можа і не ўсё, але вельмі многае з таго, што было магчыма, калі гаварыць аб захаванні беларускай духоўнай і культурнай субстанцыі ў ПНР.

— Якія ж галоўныя, прыярытэтныя галіны дзейнасці гэтай арганізацыі!

— Першая — гэта аматарскі вакальны рух. Маем каля 50 невялікіх мастацкіх калектываў, якія дзейнічаюць у асноўным па вёсках. Маем і 4 вялікія: у мястэчку Гарадок, у Беластоку, Гайнаўцы і Бельск-Падляску. На іх утрыманне маем вялікую дапамогу з боку дзяржавы.

Кожны год, найчасцей у красавіку, арганізуем агляд народнай песні, а ў чэрвені (прымяркоўваем да Купалля) праводзім свята беларускай песні. Пацешальна ў апошні час тое, што ў аглядах і святах прымаюць удзел калектывы з Савецкай Беларусі, пабывалі ўжо ў нас «Лявоны», «Музыкі», «Бонда». Нашым калектывам у параўнанні з вашымі не хапае дынамікі руху, прафесіяналізму. Адным словам, трэба вучыцца.

— У мінулым годзе ў Мінску на курсах па запрашэнню таварыства «Радзіма» займаліся ў інстытуце культуры артысты-аматары з Беласточчыны. Як, на вашу думку, справа гэта карысная!

— Гэта форма зносін новая для нас, але, несумненна, надзвычай карысная. І датычыць гэта не столькі артыстаў, колькі інструктараў мастацкага руху. Яны атрымліваюць на курсах вялікую дозу інфармацыі і прафесійных ведаў.

Аднак вернемся да дзейнасці БГКТ. Другая галіна нашай прыярытэтнай дзейнасці — школьніцтва. Тут, на жаль, не можам пахваліцца вялікімі дасягненнямі.



Дэлегацыя БГКТ у рэдакцыі газеты «Голас Радзімы». Крайні справа—Аляксандр БАРШЧЭЎСКІ.

Праўда, у Варшаўскім універсітэце ёсць кафедра беларускай філалогіі, якой я загадваю. Маем добрыя беларускія ліцэі ў Гайнаўцы і Бельск-Падляску, аднак зацікаўленне роднай мовай у беларусаў падае. Галоўная прычына, што радыкальна адмоўна адбіваецца на колькасці вучняў, якія вывучаюць мову, здаецца мне, у тым, што прадмет мовы для беларускіх дзяцей не мае таго ж статуса, як іншыя прадметы. Адбываецца дыскрымінацыя ў параўнанні з іншымі прадметамі.

Наступная з ін, якімі мы займаемся, звязана з лі урным рухам. Літаратурны рух беларусаў у Польшчы пачаў развівацца разам з узнікненнем БГКТ у 1956 годзе. Віктар Швед, Сакрат Яновіч, Алесь Барскі і некаторыя іншыя далі пачатак творчай арганізацыі «Белавежа». Яна выдала ч ы альманахі, больш за 20 зборнікаў, . лены часта выступаюць на аўтарскіх сустрэчах. Усё гэта, несумненна, служыць справе захавання беларускай свядомасці і мовы. Калі гаварыць аб рангу беларускага літаратурнага руху ў Польшчы, то варта сказаць, што 8 членаў «Белавежы» прыняты ў Саюз польскіх пісьменнікаў. У апошні час з'явілася магчымасць друкавацца ў Савецкім Саюзе, у беларускіх выдавецтвах, што для нас надта важна.

Наступны напрамак дзейнасці таварыства, бадай што, зусім новы. Гэта пабудова Беларускага музея ў Гайнаўцы. Поўная назва яго (пакуль не канчатковая) Музей помнікаў беларускай матэрыяльнай культуры і рэвалюцыйнага руху. Складацца ён будзе з трох будынкаў агульнай плошчай 2 700 квадратных метраў.

Экспанаты збіраем па вёсках, дзе яшчэ захавалася даволі многа рэліктаў беларускай культуры, звязаных з апрацоўкай зямлі, ткацтвам, рознымі тыпамі рамяства. Верым, што будучы музей узбудзіць сярод беларускага насельніцтва пачуццё гордасці за нашых продкаў, якіх мы сёння яшчэ часам, бывае, па несвядомасці саромеемся. З другога боку, музей, які будуць наведваць не толькі беларусы, але людзі з усёй Польшчы і з усяго свету, засведчыць перад імі вялікае ўмельства і мастацтва нашых народаў.

Справа з пабудовай музея вялікая і дарагая. Ахвярнасць праяўляе беларускае насельніцтва ў Польшчы, аб чым сведчаць іх даткі. Хацеў бы падкрэсліць ахвярнасць беларусаў з Захаду, якія сабралі на музей 13 тысяч долараў. У апошні час мы адчулі вялікую зацікаўленасць з боку Беларускага таварыства «Радзіма» і, дзякуючы яго клопатам, пачалі атрымліваць даткі з Беларусі.

У рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска гэтай арганізацыяй адкрыты бягучы рахунак № 141713, на які могуць пералічваць ахвяраванні прадпрыемствы і ўстановы, а таксама асобныя грамадзяне, якія жадаюць дапамагчы ў будаўніцтве музея ў Гайнаўцы. І такі стан рэчаў нас моцна цешыць.

— Вы ўжо некалькі разоў успаміналі Беларускае таварыства «Радзіма». Мяркуючы па ўсім, кантакты БГКТ з гэтай арганізацыяй становяцца ўсё больш шырокімі!

— Так, хацеў бы падкрэсліць вельмі пазітыўны момант: таварыства «Радзіма», якое раней цікавілася толькі беларусамі на Захадзе, звярнула ўвагу і на нас. Сёння мы маем цесныя кантакты. Якраз і мы прыехалі як афіцыйная дэлегацыя па запрашэнню таварыства «Радзіма». Успамінаў ужо курсы, на якіх займаюцца кіраўнікі мастацкіх калектываў. Летась у піянерскім лагеры адпачывала некалькі дзяўчынак, якія вывучаюць беларускую мову. Сёлета першы раз прыедуць на курорт нашы пенсіянеры. Выпускнікі ліцэяў будуць прыязджаць у беларускія ВНУ на вучобу.

— З беларусамі на Захадзе БГКТ таксама падтрымлівае кантак

— Існуюць у нас кантакты і з заходняй беларускай эміграцыяй. Праўда, яны не такога характару, як з Савецкай Беларуссю. Гэта адносіны неафіцыйныя. Мы не абменьваемся дэлегацыямі, але бываем на Захадзе, і люд туль штораз прыязджаюць да нас, раяўляюць цікавасць да нашых спраў.

Адным з першых, ці, бадай, першым беларусам, які прыехаў да нас адтуль, быў спявак Міхал Забэйда-Суміцкі.

— Якое ваша асабістае ўражанне аб гэтым выдатным артысце і чалавеку!

— Я яго сустракаў у Варшаве, а потым мы разам паехалі на Беласточчыну, і там ён прабыў некалькі дзён. Гаварыў я з ім многа. Час жа тады (1956 год) быў намнога цяжэйшы, чым цяпер, яшчэ поўнай шчырасці паміж людзьмі не было. Думаю, не ўсё ён гаварыў, што хацеў, і не ўсё я гаварыў. І ўсё ж апавядаў Міхал Забэйда пра сябе многа і даволі адкрыта. Для мяне гэта быў новы свет, бо я цікавіўся раней толькі літаратурай. Што датычыцца яго як артыста, то выглядаў ён не найлепш, быў моцна худы, кашляў часта. Мне здалося, што чалавек з такімі ўласцівасцямі спяваць добра не патрапіць. Але ён сказаў: не перайма́йцеся, калі выйду на сцэну, усё будзе ў парадку. І сапраўды спяваў ён прыгожа, спяваў чыста, быў чалавекам натуральным, не меў тэатральнай маскі. Мне здаецца, што на працягу ўсяго жыцця гэта быў не палітык, а мастак і што калі быў палітыкам, то вельмі малым, а мастаком — вялікім. Тое, што ён даваў беларускія канцэрты ў час акупацыі, я лічу, ніякі не грэх, а наадварот, мужнасць. Асабіста я не рэабілітую толькі тых, хто ўзяў разам з немцамі зброю ў рукі, забіваў людзей, або тых, хто іншых непасрэдна да гэтых учынкаў скіроўваў.

— У вашай арганізацыі, мусіць, як у кожным такім асяродку, ёсць свае складанасці, свае здабыткі І нешта такое, што хацелася б зрабіць лепш. Якія праблемы хваляюць кіраўніцтва БГКТ!

— Праблем вельмі многа. Галоўная — гэта традыцыйная абыякавасць беларусаў. У нас рэвалюцыйная свядомасць значна апярэджвала і апярэджвае свядомасць нацыянальную.

З другога боку, ёсць у апошнім часе і праявы радасныя. Была небяспека, што моладзь дэнацыяналізуецца, ніякай карысці з яе не будзе, аднак сёння выразна выступаюць адраджэнцкія тэндэнцыі сярод моладзі, якая часам выказвае нам прэтэнзіі і нават варожасць. Я гэтаму не здзіўляюся, бо сам некалі быў такім. Думаю, ніколі новае пакаленне не пакіне па сабе прыкметнага следу, калі будзе ісці пратаптанай сцежкай. Трэба ісці новым месцам, але найлепш па заараной глебе.

Некалькі месяцаў назад у нас узнікла афіцыйна зацверджаная маладзёжная арганізацыя Беларускі акадэмічны саюз (БАС). Магу толькі пажадаць ёй, яе членам, каб той энтузіязм і тая вера, якія ў іх ёсць, не пакінулі іх у далейшым.

— Як, на вашу думку, газета «Ніва» адлюстроўвае справы і праблемы БГКТ!

— Афіцыйна яна орган нашай арганізацыі, але захоўвае вялікую ступень аўтаноміі. Адзінае, на што мы ўплываем, гэта на выбар рэдактара. «Ніва» — газета і для сялян, і для рабочых, і для вучняў, і для пенсіянераў. Яна павінна насіць універсальны характар, каб дагадзіць усім. Чытачы нашы адзначаюць, што ў апошні час газета зрабілася больш смелай, ажывілася.

— У чым гэта смеласць выражаецца!

— Былі часы, калі лічыліся нацыяналістычнымі і нельга было напісаць у «Ніве» словы «нацыянальная свядомасць», «патрэбы беларускай нацыянальнай меншасці», «беларуская спецыфіка ў Польшчы», таму праблематыка газеты зводзілася да апісання сялянскага бытавізму.

Цяпер газета смела піша аб патрэбах і крыўдах нацыянальнай меншасці не толькі ў санацыйнай Польшчы, але і ў сацыялістычнай. Навізна і ў тым, што яна шырока адлюстроўвае маладзёжныя тэндэнцыі і ў нас, і ў вас.

— Пан Баршчэўскі, вы казалі, што прыязджаеце ў Беларусь мо ўжо 80-ты раз. Ці заўважаеце вы ў нас якія-небудзь зрухі ў нацыянальным плане, ці ёсць паварот да беларускай мовы! Збоку ж лепш відаць.

— Я больш як 80 разоў быў у Беларусі. Першы раз прыязджаў у 1957 годзе. Бываю, гляджу, слухаю і, несумненна, параўноўваю. Тое, што было, трагічна. Гэта драма, калі нават носьбіты беларускага літаратурнага слова, журналісты, мастакі не хацелі або не маглі даносіць яго да сваіх дзяцей, да свайго акружэння. Што датычыцца змен, ёсць яны, канешне, сёння і ў прэсе, і на радыё, і на тэлебачанні, ёсць яны і ў свядомасці чалавечай. Асабліва ў моладзі. Часам беспардонная, бескампрамісная, якая можа нарабіць і глупстваў, але яна — наша будучыня. І нягледзячы на тое, што многае ў ёй нам не падабаецца, мы не можам яе адкідаць. Мы можам толькі радавацца, што білі пад лёдам жывыя крыніцы, яны прабіліся і пачынаюць звінець сваёй роднай песняй.

— У адным з апошніх нумароў газеты «Літаратура і мастацтва» быў надрукаваны артыкул Пімена Панчанкі...

— Я чытаў гэты артыкул і цалкам згодны з яго пастулатам. Гаворка ідзе аб наданні беларускай мове статуса дзяржаўнай, наданні ёй таго рангу, які яна мела, калі стасавалася на Беларусі ленінская нацыянальная палітыка. Маю на думцы беларусізацыю 1922—1927 гадоў. Беларуская мова была мовай Чарвякова, Галадзеда, Цішкі Гартнага...

Думаю, што сёння адрадзіць беларускую мову значна лягчэй, чым гэта было пасля рэвалюцыі, бо ёсць кнігі, асвета, настаўнікі, ёсць тэлебачанне, ёсць усе тыя фактары, якія павінны паслужыць беларускаму адраджэнню.

— А як вы ставіцеся да беларускай літаратуры, хто з пісьменнікаў вам найбольш блізкі!

— Гэта, лічу, справа суб'ектыўная. Я гісторык літаратуры, сам пішу. Маю сваіх любімцаў сярод беларускіх пісьменнікаў. Можа, гэта не заўсёды тыя, хто афіцыйна ставіцца на першым месцы. Для мяне найвыдатнейшымі постацямі ў беларускай літаратуры з'яўляюцца Максім Багдановіч, ранні Дубоўка, ранні Пушча. А з сучасных, несумненна, Васіль Быкаў. На апошнім з'ездзе БГКТ у кастрычніку мінулага года я запрапанаваў, каб наша таварыства звярнулася да Шведскай акадэміі навук з просьбай прысудзіць пісьменніку Нобелеўскую прэмію.

А калі гаварыць увогуле аб беларускай літаратуры, то яна мяняецца. З гарачу чытаю ранейшыя вершы выдатных беларускіх паэтаў, якія бачылі крыўду афрыканцаў, чылійцаў, а не бачылі праблем уласных. Сёння літаратура перастае служыць ідалу маны. У свеце, на жаль, увогуле так адбываецца, што бог сілы мае больш вернікаў, чым бог праўды. Але ідэалам беларускай літаратуры становіцца праўда. І трэба радавацца, што мы дажылі, убачылі гэты працэс.

— Вялікае дзякуй, пан Баршчэўскі, за цікавую змястоўную гутарку.

Інтэрв'ю ўзяла Дзіяна ЧАРКАСАВА.

BANKING: THE NEWEST PROFESSION

THANKS TO PERESTROIKA, 70-odd COOPERATIVE AND COMMERCIAL BANKS HAVE SPRUNG UP AROUND THE COUNTRY.

We aren't yet used to commercially uninhibited people. For the moment those who know how to put giant sums of money to good use rather than squirrelling them away inspire everything from fear to reverence. But commercial and cooperative banks are an unmistakable step in the direction of a more democratic economy.

Who are they, these new bankers? What's their current role? Their future role? A recent round table kicked off with these questions. It was attended by deputy chairman of the Board of the USSR State Bank **Vyacheslaw ZAKHAROV**, an official of the USSR Ministry of Finance **ILya KITAIGORODSKY**, chairman of Moscow's Innovation Bank **Vladimir VINOGRADOV**, managers of the Stolichny cooperative bank **Alexander SMOLENSKY** and **Yevgeny RAPOPORT**, chairman of the commercial bank for intersectoral integration **Mikhail TUMANOV**, and chairman of the interregional cooperative bank of the city of Naberezhnye Chelny **Leonid ONUSHKO**.

The moderator was **Viktor LOSHAK**.

1,200 ROUBLES FOR A SECRET

Onushko: News papers wrote about our bank last June. At the time we wanted to set up an all-Union cooperative federation. We knew that as soon as it had been set up, we'd need a bank as a tool of inregration. The start was made by a group of interested people. They were not professionals and had no experience in banking. Today there's no one like that on the bank's staff.

Tumanov: Our bank is totally different. It was set up under the Soviet concern Elektropribor which includes 24 factories nationwide. Our bank provides them with credits since the concern's demands are constantly growing. Its aim is to produce battery cells, a scarce commodity here, and other consumer goods. Others of our customers include diesel-engine factories and chemical factories in Siberia. The participation fee is 100,000 roubles. Our shareholders are seven enterprises.

Question: How many people work in your bank?

Seven. That's enough people but they all have to work hard. We've provided credits worth 51 million, 40 million of which came from different organizations. For example, we have bought 30 million "frozen" roubles from the Voluntary Society for Assisting the Army, Air Force and Navy — roubles which were frozen. The Society had earned them from their lottery and wasn't sure what to do with them.

Zakharov: There is no "frozen" money. None of the money on bank accounts is frozen. It's a pity though that the Society wasn't getting any interest on it. The specialized bank, in this case, lost out on a resource which we won.

Tumanov: It was a heavy blow. We signed an agreement with the Society's central authority and expected the money would be sent to us straightaway, but it only reached us three weeks later. In the meantime the money could have brought profit and we would have paid interest to the Society.

Zakharov: Worse things can happen, unfortunately. In Baku, a factory planned to deposit a sum of money in the cooperative bank there, but permission was denied. This is simply against the law. Those who are holding the money should fight for their rights, turn to the procurator if need be. It's up to the owner of the money where it should go.

Vinogradov: Factories are scared to put up a fight because they can be denied credits.

Smolensky: The key principle of a cooperative bank is: money should be controlled by the founding cooperatives. Five co-ops operating in the Moscow Region consider that when they have accumulated one million they could start a bank for the purpose of financing their contribution to the reconstruction of Moscow. We already have a package of important commissions from the board of historical landmarks protection. We'll need a lot of money to complete these commissions. We thought that money could be attracted from the Soviet Far East or the Ukraine, say, rather than from Moscow. The only professional in the bank is the chief accountant.

Q: How much does your chief accountant make?

Smolensky: 1,200 roubles a month. We pay him this money for his professionalism and his being able to keep commercial secrets.

Q: Are you going to hire some more professionals?

Smolensky: No. We're not going to get deep into the financial jungle. We've already got a programme for 50 years. Our aim is to keep the business going and pass it on to our children. Children should be brought up to be enlightened business people. "Business people" is a fine phrase. We want them to inherit our business.

FIGHTERS AGAINST MONOPOLISM OR TAME CASHIERS?

Q: Do the Finance Ministry and State Bank sense that the financial scene is changing with the emergence of commercial and cooperative banks?

Zakharov: I think these banks are needed to promote banking. Their competition can help end the monopoly of state banks and especially specialized banks.

Kitaigorodsky: Specialized banks were set up to invigorate banking. But they are still captive to old instructions.

Zakharov: We need alternatives to the traditional system of banking. Now that cooperative, commercial banks are competing with these specialized banks, there's a conflict. Many factories and co-ops face the choice: low-interest loans after endless wrangling or high-interest loans in co-op banks with —blem. But time is money, isn't it?

Q: What is a cooperative bank: a cooperative or a bank?

Zakharov: It's a a bank. And it must answer all demands made on banks.

Vinogrado— I see these banks as an economic ex— nent. If they are operating with an eye — the future, we should think of how to help them become self-sustaining.

Some of their difficulties are ludicrous. A colleague has arrived from Alma-Ata where they want an iron door for their bank but can't get one for love or money.

Kitaigorodsky: We can't regard this as an experiment. Seventy banks represent an economic phenomenon to be reckoned with. It is good that no instructions were imposed during the initial stages. This gave the banks a chance to assert their position. The banks are different but each exists to some extent decause of failures in the state banking system. Nevertheless, we encourage in every way the setting up of banks of every description.

I think commercial banks should not be blocked. They are falling into a certain system. Some sectoral banks have authorized capital of more than one billion roubles. They are entitled to large loans; they should operate with the state showing full confidence in them. These are also commercial banks albeit set up by ministries. They are now detaching themselves from the ministries to operate independently.

Q: Could a sectoral bank end by supplanting its ministry?

Kitaigorodsky: This would be just fine. Because banks can redistribute resources on the loan, payback basis.

A voice: The real danger is the opposite.

Kitaigorodsky: In practice, all banks get the same treatment. The Finance Ministry proposes levying the same tax on all banks.

Rapoport: What you've mentioned is an attempt to turn our banks into obedient branches of the State Bank and make us do the State Bank's job. In this case we'll have no customers, no investors, to say nothing of the heavy taxes we can expect. To compete with state-run banks? Why, we run into obstacles every step of the way.

UNDER THE HAMMER

Q: Has your experience given you insights into the changes is the country's economy?

Onushko: In Naberezhnye Chelny the demand among co-ops for loans dropped sharply in the first three months of the year, though the number of new cooperatives doubled. In the light of the New Year restrictions imposed by the Council of Ministers on what businesses cooperatives may engage in nobody wants to invest in expanding. Co-op members have lost faith in the future and are taking no chances. They take on only those projects which can be quickly wrapped up.

Smolensky: When we discussed the idea of forming a bank before the New Year, twice as many people were willing as finally committed them-selves. The Council of Ministers' ruling caused many people to withdraw their money.

Tumanov: It's a new situation, you see: a commercial bank doesn't simply give a loan — it does everything it can to help its customers out of difficulties. Unlike state-run banks, we are morally responsible for our client. State banks let weaklings sink as they fine them and deny them credits.

Zakharov: While I don't defend state banks, commercial banks' customers are highly stable performers. This is normal. They both lend and borrow money. Financially unstable enterprises dont's take out loans. It is expected that stable ones will go to commercial banks with the rest to be dependent on state banks. How can you pay state enterprises when they don't pay back?

Tumanov: Why not auction those that can't pay their debts?

Zakharov: Why do you grant this right when the state bank doesn't?

Vinogradov: This is a problem. The right to mortgage has not been exercised by anyone, though this right has existed since 1936. One shouldn't loan more money to a person or organization than is reasonable. As soon as we see that the enterprise manager is so—one we can't trust, we should sue him —ore giving a loan, we make sure that the enterprise has a commercially gifted leader. We often have applications from enterprises converting to cost accounting. This entails the loss of some benefits while they try to keep their workers an— their pay. And this is hard to do. Of co— defence factories have always been stable thanks to their higher efficiency and better trained personnel. As for their commercial aspect, being unaccustomed to commercial dealing, they can't count money.

BANKS DEALING IN COMMODITIES?

Zakharov: The State Bank is often criticized for giving too many loans. The borrowing trend is now abating. Last year deposits dropped from 428,000 million to 400.000 million roubles. The balance on the accounts of enterprises grew by 18 million roubles. This means they managed to pay back their loans with a bit left over, which attests to their greater financial health.

Kitaigorodsky: The ongoing economic reform has left some richer, some poorer. The picture is that the balance on the accounts of enterprises stands at 96,000 million roubles, The balance has doubled in the space of three years. This amount of free money is no trifle. The money is mainly in specialized banks. The trouble though is that this sum of 96,000 million is not sufficiently backed with goods.

There's scarcity of commodities: banks now deal not only in money but also in commodities. This is not normal of course. A bank means money rather than cement or bricks. This kind of transaction is especially typical of commercial banks.

Vinogradov: Minus a market in the country, we generate these kinds of transactions, however primitive.

Zakharov: This is evidently a function of the weakness of our money. The same thing happened in the 1920s when state banks had bread and trade departments. Bread never depreciated. For example, one bank takes or gives loans to the other bank on condition that interest be paid not in money but in the commodities that its enterprises turn out.

Q: What then happens to the commodities?

Tumanov: They are transferred to another enterprise for money. New clients are attracted, along with new deposits.

Q: Even this may enhance the economic importance of the new banks to counterbalance the selfishness of state banks.

Kitaigorodsky: This is a moot point. But given the scarcity of commodities it is hard to prevent banks from commodity transactions.

To Veterans

The other day the Consulate-General of the Polish People's Republic in Minsk announced that citizens of the Byelorussian Soviet Socialist Republic who took part in Poland's defensive war of 1939 were eligible to receive the PPR's awards. We asked Mieczyslaw OBIEDZINSKI, Consul-General of the PPR in the BSSR, to comment:

I don't think so many Soviet citizens have ever written or come to the Consulate-General. All of them took part in Poland's defensive war against nazi Germany in 1939 which lasted a mere 38 days. The fighting was fierce. The officers and men of Wojsko Polskie (Polish Army) displayed fearlessness, valour and real heroism. These were not only Poles, but also Russians, Byelorussians, Ukrainians and Lithuanians. After World War II was crowned with victory the survivors returned to their respective Republics, their native parts. But few have retained the documents confirming their participation in the fight against fascism. Many continued this fight even in concentration camps or fought in the underground and partisan detachments on occupied territory. Then they were told that they could not be officially recognized as veterans of World War II. Recently this problem was discussed at the level of our two Parties' Central Committees, as well as with the All-Union Council of War and Labour Veterans. As a result, a search has been launched for the participants in Poland's defensive war who will be presented with Polish awards on the eve of the 50th anniversary of the outbreak of World War II. It has also been suggested that they be given the same rights as those who fought in the Soviet Union's Great Patriotic War, i.e., the same benefits and privileges.

Who is conducting the search for veterans?

Both we at the Cousulate-General (dozens of letters and visitors come to us every day) and local authorities. It is difficult. After all, the veterans are all old now. Moreover, many live in small villages, or outside the Republic. We'll have to work fast which is why I want to note that Byelorussia's government has taken a careful and responsible attitude towards this act and really put its soul into it. The same can be said of the Minsk section of war veterans, in the Byelorussian Military District and in many other instances. I believe that all of us must feel guilty for our "forgetfulness".

What difficulties have you encountered?

Mainly, the absence of documentation. Oral confirmations by former comrades-in-arms are also possible, but many do not have witnesses — after all, half a century has elapsed. Therefore we try to meet and talk with everyone who contacts us, to find out in what units he or she served and in what battles they fought. If possible, we go into the archives, if not, we take their word for it: for you and us it is perhaps no less important to reestablish the truth and justice than for the veterans themselves. We are duty bound to honour everyone who fought against fascism, who saved the world at a cost of incredible suffering and sacrifice.

Natalya BULDYK,

ABOUT THE SS-21

Attempts are being made in the West to represent plans to modernize NATO's tactical nuclear weapons as a reply to similar actions by the Soviet Union. Major-General **Yuri LEBEDEV** of the General Staff of the USSR Armed Forces comments on this event.

"Prior to 1987, the obsolete missile complexes Frog-7 with a range of up to 100 km were being replaced in the Soviet Union by the new SS-21s, according to the plan. The main aim was merely to improve the operational characteristics. The ranges of Frog-7 and SS-21 tactical missiles practically coincide. It will be recalled, moreover, that production of the SS-21 was started in 1985, that is, over four years ago.

"The modernization of tactial nuclear weapons planned by NATO is something entirely different. Its purpose is to develop and deploy in Europe new missiles with a range of about 500 km, which considerably surpasses the range of the Lance missiles which NATO has now. The emergence of American missiles with a range close to 500 km can erode the contours of the limitations imposed by the INF Treaty. And the treaty put Soviet missiles with a similar range in the category due to be eliminated".

Уладзімір АРЛОЎ

ДАЛЁКА ДА ВЯСНЫ

«Аляксандр павінен памерці. Ён памрэ, а разам з ім памрэм і мы, яго ворагі і забойцы...»

Чалавек адклаў вечнае пяро і задумаўся.

За акном яшчэ быў змрок, але дзесьці ўжо нараджаўся новы дзень. Першы дзень вясны, падумаў чалавек.

У гэтую ноч ён крыху нечакана для сябе самога спаў моцна і нічога не сніў, але прахапіўся вельмі рана. Сёння ў яго было шмат спраў, куды болей, чым у звычайны чалавечы дзень, і першаю з іх была гэтая — пяро і аркуш паперы, на якім застануцца ягоныя думкі.

У пакоі, увесь абсталюнак якога складаўся з вузкага, як труна, ложка, незасланага стала пры акне і крэсла, было зімна, але чалавек не адчуваў холаду. Ягоны позірк адарваўся ад акна і слізгануў па стале. Побач з газавай лямпай стаяла вялікая талерка з грубай парцаляны, на ёй чарнела горка попелу ад спаленых увечары папераў. Чалавек адчыніў фортку, вытрас попел у досвітную цямрэчу і паставіў талерку на падвоканне. Парадак на стальніцы спадабаўся яму, але, каб зноў узяцца за пяро, чалавеку яшчэ нечага не хапала.

Ён узяў лямпу і падышоў да невялікага авальнага партрэта, што вісеў на голай сцяне над ложкам. З пажоўклай фатаграфіі глядзела маладая жанчына ў белай сукні. Яны былі надзіва падобныя: чалавек, што стаяў перад партрэтам, таксама меў не больш чым дваццаць пяць гадоў, у яго быў такі самы высокі чысты лоб і ўважлівы пагляд з-пад тонкіх броваў, такі самы ўпэўнены і прыгожы малюнак вуснаў...

Ён зняў фатаграфію, і ягоны твар перасмыкнула: ад святла па сцяне разбягаліся прусакі. Узяўшы з падвокання кнігу, ён на хвілю затрымаў яе ў руках — гэта быў інстытуцкі падручнік фізікі, — потым паставіў кнігу «хаткай» і прыладзіў партрэт так, каб сустракаць матчын позірк.

Было чуваць, як на паверх вышэй ужо затупала, ставячы самавар, прыслуга. Ён яшчэ некалькі імгненняў памарудзіў, а потым схіліўся над сталом. Пяро лёгка, нібы чалавек пісаў звычайны ліст, забегала па паперы.

Не перачытваючы, ён паклаў ліст у кішэню сурдута і адразу пачаў апранацца.

Рэзка ляпнулі дзверы парадната. Чалавек, праводзячы вачыма лёгкі вазок з бесклапотным, яшчэ начным жаночым смехам, з насалодаю ўдыхнуў марознае паветра, наставіў каўнер падношанага зімовага паліто і рушыў па пустэльнай вуліцы.

У конусах святла пад ліхтарнямі вецер круціў рэдкія сухія сняжынкі. Цераз вуліцу паўзлі белыя вужакі дуйкі. Чалавек здзівіўся, што яму цёпла ў сваёй не надта ўгрэўнай апратцы. Першы дзень вясны, зноў падумаў ён і сам сабе ўсміхнуўся.

Жаночы смех з санак, што схаваліся за паваротам, яшчэ звінеў у вушах, і яму згадаўся іншы, грудны і ціхі, як галубінае буркаванне, смех Юлі, і на памяць усплыла ўся нядаўняя паездка дахаты. Бадай, толькі цяпер, на прадзьмутай вятрыскам вуліцы, ён пасапраўднаму даў веры, што тыя тры дні не прымроіліся яму, а папраўдзе былі.

Усё гэта было. І перамеценая завеяй вечаровая дарога з густымі ценямі ад сумётаў, і пырханне акрытага гунькаю дэраша, і прыхільнае маўчанне знаёмага мужыка, што няраз падвозіў яго, яшчэ гімназіста, ад станцыі. А потым — сонная, занесеная снегам да самых стрэх вёска, і маёнтак, і дзверы, што дыхнулі прытульным цяплом, і ўсцешана-недаверны ўскрык Юлі.

Пакуль падносілі чарку возніку і хапатліва збіралі на стол у гасцёўні, ён адчыніў валізку з пецярбургскімі гасцінцамі: памаранчамі і рахат-лукумам дзеля ласухі Юлі і скрыначкай гаванскіх цыгар — бацьку.

Сястра няўзнак падкралася ззаду і, паклаўшы падбародак яму на плячо, з пераліваміі ў голасе спытала:

— Ой, Ігнась, і хто табе так хораша склаў валізку? Напэўна, нейкая панна?

— Але, панна. У мяне шмат добрых паненак ёсць,— жартам адказаў ён.

— Не веру!— тупнула ножкай Юля.— Толькі адна.

Яшчэ перад адыходам цягніка, на сталічным вакзале, няўважліва слухаючы ў купэ суседа, які, задыхаючыся ад патрыятызму, чытаў газетнае паведамленне, што генерал Скобелеў узяў апошні форт тэкінцаў у Закаспійскім стэпе, Ігнат наважыў забыць, што яго чакае, і жыць гэтыя тры дні бестурботна і шчасліва, як тады, калі прыязджаў дахаты з гімназіі. Ён не надта верыў, што з гэтае задумы нешта атрымаецца, але, як ні дзіўна, часам яму сапраўды ўдавалася забыцца на ўсё і пачуць сябе бесклапотным. Відаць, сама душа ведала, што гэтыя тры дні патрэбны яму менавіта такімі, каб потым ён быў даастатку моцны і не зрабіў аніводнае памылкі.

Гэтая шчасная бесклапотнасць агортвала яго ўранні, калі ён прачынаўся на старой, знаёмай з маленства пярыне і сцішана глядзеў на марозныя візэрункі на шыбах. У тыя хвіліны згадвалася нешта светлае [illegible]ацэннае — дзяўчынка-па[illegible]ак, з якой яны на куццю няўмела і, відаць, абое ўпершыню ў жыцці, цалаваліся ў халодных сенцах, вандроўны катрыншчык-паляк, якога бацька пр[illegible]вліў у маёнтку на цэлы мес[illegible] ледзь не штовечар яны ўдв[illegible] —катрынка і скрыпка — давалі хатнія канцэрты для ўсёй ваколіцы. Ён перагортваў у ложку «Шляхціца Завальню»*, і схаваныя ў гэтым томіку задаўненыя дзіцячыя страхі, цмок з пеўневага яйка і вядзьмарка Белая Сарока, здаваліся яму больш рэальнымі, чым назіранні за царскімі выездамі або лекцыі аб дынамітных прыладах.

Перад полуднем, паглядаючы на старую кухарку Тэклю, якая слугавала і за сталом, ён весела дэкламаваў на памяць:

І з пастаялкай жур сцюдзёны,
А з кашы сала аж цякло,
Ды і гусяціны смажонай
Уволю ўсім багом было.
Як унясла ж на стол каўбасы,
Бліны аўсяны ў рашаце,
Аж слінкі пацяклі ў Тараса
І забурчала ў жываце...

Побач з самотнай постаццю ранняга прахожага спыніўся рамізнік. Але чалавек адмоўна махнуў рукой. Ён яшчэ меў часу пабыць сам-насам са сваімі прыгадамі, з самым, можа, дарагім, што ў яго цяпер засталася.

Юля, любімая сястра. Яна так і не здагадалася...

Яна раскладвала пасля вячэры пасьянс, а ён маленькімі глыткамі піў заварную на баркуне гарбату.

— Што кажуць карты? — знешне бестурботна, але з нейкай лёгкаю трывогай спытаў ён.

— Што хутка твае вянчанне, — пачырванеўшы, адказала сястра. — Я ўяўляю, як ты цяпер жывеш там, у Пецярбурзе, — мройліва працягвала яна. — Увесь дзень займаешся навукай, а ўвечары... Увечары вы з ёю едзеце ў тэатр. Напэўна, вы бываеце на балях. Уяўляю, як ты вядзеш яе пад руку цераз залу, абое такія маладыя, прыгожыя...

— Паваражы сабе, — мякка спыніў ён сястру, пазіраючы на тонкія чорныя абадкі сваіх пазногцяў, так і не адмытыя сляды доўгай работы са шрыфтамі. Яна даведаецца пра ўсё, але няхай гэта будзе не цяпер, думаў ён. Ігнат не хацеў, проста не мог разбурыць створаны яе фантазіяй свет, у якім ён нібыта жыў. У гэтым свеце не было месца для нелегальнай друкарні, для арыштаў, для пакаранняў смерцю на досвітку.

— Паваражы сабе, — паўтарыў ён.

У тыя тры дні ён чуў сябе добра і з бацькам, хоць яны ніколі не былі блізкія. Ігнат змеціў, што пасля матчынай смерці гэты цяжкі, часам нават дэспатычны чалавек хутка ссівеў і страціў усю сваю нядаўнюю ўпэўненасць. Седзячы за сталом, бацька часта кідаў патайны позірк на такі самы, як і ва ўбогім сынавым жытле, авальны партрэт і потым доўга праціраў насоўкаю пенснэ. Гэта кранала Ігната і прымушала дараваць бацьку яго неразуменне, ягоныя былыя папрокі, што сын, самы лепшы вучань Беластоцкай рэальнай гімназіі, забіў сабе галаву хімерамі і можа наклікаць бяду на ўсю радзіну Грынявіцкіх. Ігнату хацелася, каб бацька не ведаў, што сын паўгода таму выключаны з інстытута, і ён старанна пераводзіў усе рызыкоўныя размовы на падзеі ў Грыневічах і наваколлі. Бацька не заўважаў гэтага, ахвотна і неяк мітусліва адказваў на нішчымныя пытанні і нараджаў у сынавай душы яшчэ большую шкадобу.

Але ўсё было, відаць, не так проста.

У апошні вечар ён папрасіў бацьку сыграць на скрыпцы, і той знячэўку зайграў паланез, прысвечаны Касцюшку. Ужо назаўтра, у цягніку, калі за акном купэ праносіліся аблітыя нежывым месяцавым святлом аснежаныя беларускія лясы і ў ім зноў загучала, паланіўшы душу, урачыстая і журботная мелодыя паланеза, Ігната апякла раптоўная думка: «Няўжо бацька здагадаўся?..»

Тае начы ў яго быў прыступ паняверкі, яму ўявілася, што край ужо немагчыма абудзіць, што ўсе надзеі згарэлі ў полымі апошняга паўстання і застаўся толькі халодны попел. «Ці не паспяшаліся мы назваць гэты люд нацыяй? — думаў ён. — Хочам заявіць аб ягоных правах, назвалі будучы часопіс «Гоманам»*, але ці загамоніць беларускі люд, ці паўстане? А мо зноў, як пачнецца бітва, будзе выдаваць змагароў, вязаць інсургентаў?..»

Ачуўшыся ад успамінаў, Грынявіцкі зразумеў, што ўжо некалькі хвілін стаіць перад патрэбным яму будынкам на Цялежнай. Як і дамоўлена, у акне быў відзён вазон з геранню. Кішэнны гадзіннік паказваў без пяці восем.

Ён прыйшоў першы і, хоць раней не верыў у прыкметы, падумаў, што гэта добры знак. Добры не ў звычайным, а ў ягоным, толькі ягоным разуменні.

Услед за Ігнатам па адным з'явіліся і трое астатніх. Павітаўшыся, яны замаўчалі, і, бадай, маўчанне гэтае было больш шчырым, чым нейкая магчымая размова.

Двое засталіся ў вітальні, уладкаваўшыся каля дзвярэй на засланай зялёным аксамітам кушэтцы. Трэці, высокі бландзін з поўным тварам і даўгімі, зачасанымі назад валасамі, якому не набегла яшчэ і дваццаці, прайшоў у другі пакой, да Грынявіцкага, і на Ігнатаву душу адразу лёг ужо звыклы цень. Ён пераконваў сябе, што мусіць насамперш паважаць гэтага хлопца, самага маладога між імі, за згоду ахвяраваць жыццём, пераконваў, што сваімі думкамі абражае яго, аднак быў пэўны, што на месцы Выканаўчага камітэта ён выбраў бы чацвёртым іншага. У паводзінах маладзёна яго штосьці насцярожвала. Нават зараз Ігнат убачыў знарочыстасць у тым, што хлопец гартаў узятую з этажэркі «Ніву». Але гэта была ўсё-ткі не непрыязнасць, а трывога. Кінуць бомбу не так ужо і цяжка, думаў Ігнат. Неймаверна цяжэй да канца застацца чалавекам. Як ён будзе паводзіць сябе, калі трапіць у рукі жандараў? Ці не возьме верх над усім інстынкт самазахавання, ці не захлісне душу жаданне жыць, выжыць любой цаной? А там умеюць зламаць слабага, там умеюць правесці душу праз усе кругі здрады і потым, пакінуўшы ад чалавека адну абалонку, выкінуць яго на сметнік.

Намаганнем волі Грынявіцкі абарваў свае думкі.

Дзесьці, яшчэ схаванае камяніцамі вялізнага горада, узышло сонца. Дзесьці спяшалася сюды Соф'я. Дзесьці чакалі сённяшняга выбуху таварышы. Яны па[illegible]ь яго, пачуюць і ў сталіцы, [illegible] самых аддаленых кутках імперыі. Выбух будзе напамінкам усім тыранам, будзе помстаю за ягоны абылганы, зняважаны народ.

З нейк[illegible] пільнаю ўвагай пазіраючы [illegible] герань, якая зацвітала на [illegible] ружовымі кветкамі, Грынявіцкі злавіў сябе на тым, што ў ягонай свядомасці гучаць радкі з ранішняга ліста. Было такое адчуванне, быццам нехта дастаў запавет з кішэні і чытае яго ўголас, і ён, Ігнат, прагна слухае.

«Што будзе далей?.. Я баюся... мяне палохае думка, што наперадзе яшчэ шмат дарагіх ахвяр. Апошняя смяротная бітва, я веру, ужо недалёка. Яна зальле палі і нівы крывёю, але гісторыя сведчыць, што раскошнае дрэва свабоды патрабуе чалавечых жыццяў. Я не буду жыць ніводнага дня, ніводнае гадзіны ў светлы час перамогі, калі народы імперыі стануць вольныя... Лёс асудзіў мяне, але гэта неабходна. Гэта неабходна дзеля тых, хто прыйдзе пасля нас...»

Ён баяўся пачуць хоць водцень фальшу ці няшчырасці, але не пачуў іх, і з гэтае хвіліны запавет належаў ужо не яму, а тым, хто застанецца.

Соф'я з'явілася каля дзевяці, калі яны пачалі хвалявацца; ён пазнаў хуткі стукат яе абцасаў у калідоры. Пры сустрэчы ён зазвычай цалаваў ёй руку. Соф'і гэта ніколі не падабалася, але яна кожны раз з грымаскаю незадавальнення ўсё ж цярпела ягоную цырымоннасць і дазваляла крануць вуснамі свае пальцы. Грынявіцкі не збіраўся адступаць ад завядзёнкі і сёння, аднак выгляд Соф'і спыніў яго. Бледная і змарнелая, з хваравітым бляскам у вачах і плямамі нездаровага румянцу на шчоках, яна паставіла важкі клунак на стол і задыхана села.

— Андрэя... арыштавалі...*— выдыхнула яна і закрыла далонямі твар.

Ігнат змусіў сябе застацца на месцы. Спакойна, загадаў ён сабе. Спакойна.

Праз хвіліну Соф'я паднялася і, знаёмым рухам скінуўшы з галавы хустку, загаварыла сваім звычайным нягучным голасам:

— Нашы тэхнікі зрабілі толькі палову снарадаў, па адным на кожнага. На большае не хапіла часу.

Яе на момант перапыніў прыход рослага мужчыны з чорнаю барадой. Побач з клункам Пяроўскай ён асцярожна апусціў на стол свой і аднымі вачыма сумнавата ўсміхнуўся Ігнату. Гэта быў кіраўнік групы тэхнікаў Кібальчыч.

— У вас не будзе снарадаў для абароны,— працягвала Соф'я.— І запасных на выпадак няўдачы таксама не будзе.

Яна абвяла позіркам мужчын. Кібальчыч вінавата ўтупіўся ў падлогу, аднак Грынявіцкі ведаў, што і Кібальчыч, і зямляк-магілёвец Рыгор Ісаеў, усе тэхнікі зрабілі, што маглі, і нават болей.

Соф'я затрымала спакойны пагляд на Ігнасе, і ён уразіўся, як гэтая маленькая жанчына валодае сабой пасля арышту каханага. Толькі хвіліну слабасці, адну хвіліну дазволіла яна сабе, каб зноў стаць такой, якою ён яе ведаў. Ён ніколі, мо таму, што яшчэ ніколі не кахаў, не прызнаваў вяршэнства жанчыны, але ёй гатовы быў падпарадкоўвацца з радасцю.

— Памятайце, што мы павінны лічыць гэта не толькі абавязкам, але і гонарам партыі,— сказала Соф'я, не адводзячы позірку, нібыта знайшла ў вачах Грынявіцкага падтрымку свайму спакою і мужнасці.

— Мы гатовы,— трохі паспешліва адказаў ён. Паспешліва — бо баяўся, што першы загавораць маладзён і яны пачуюць нейкія непатрэбныя і напышлівыя словы.

Соф'я ўзяла аловак і ўпэўнена накідала план. Усе абступілі стол.

— Што на Малой Садовай? — злёгку картавячы «л» і нават зараз саромеючыся гэтага, запытаў Грынявіцкі.

— Там ужо чакаюць,— адказала Соф'я, але яе паведамленне не змагло пахіснуць ягонага ранейшага прадчування, нават не прадчування, а амаль упэўненасці, што ўсё вырашыць не міна ў падкопе на Садовай, а яны чацвёра, праўдзівей не чацвёра, а толькі адзін з іх.

— Калі выбух будзе няўдалы, цар хутчэй за ўсё накіруецца вось сюды,— Соф'я паказала алоўкам,— на Манежную плошчу. Тут самае небяспечнае і адказнае месца. Міхаіл Іванавіч*,— падняла яна вочы на Ігната,— кіраўніцтва партыі лічыць...

— Можаце не працягваць,— сказаў ён.— Ваш выбар супадае з маім.

Перад адыходам, калі ўсё ўжо было дамоўлена і ён трымаў пад пахаю загорнутую ў белую сурвэтку бомбу, падобную нечым на невялікі камяк снегу, Ігнатаў позірк зноў спыніўся на вазоне з ружовай геранню. Абапал вазона стаялі на падваконцы дзве абвязаныя паркалёвымі хусткамі бляшанкі з дынамітам. Невыразная думка, што мільганула ў яго раней, раптам набыла бязлітасную акрэсленасць. Ён зразумеў, што гэта яго апошнія кветкі, і падумаў: як, напэўна, здзівілася б Соф'я, даведаўшыся, што ў гэтую хвіліну ён шкадуе, што больш не ўбачыць ні сціплых здрыжнічак, якіх так многа на поплаве за Грыневічамі, ні сваіх улюбёных канвалій? Шкадаванне па канваліях было такім моцным, што на імгненне ён адчуў іхні тонкі лесавы водар.

Цяпер, на плошчы, гэтая шкадоба і ўся размова на Цялежнай ужо былі далёкія і адлучаныя ад яго. Яны засталіся за нейкаю крэскаю, тамсама, дзе перад гэтым ён пакінуў запавет і прыгады пра дом.

* «Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях»—кніга аднаго з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры Яна Баршчэўскага.

* «Гоман» — нелегальны гектаграфічны часопіс, орган беларускай фракцыі рэвалюцыйнага таварыства «Народная воля», які пачаў выходзіць праз тры гады пасля апісаных падзей.

* Андрэй Жалябаў разам з Соф'яй Пяроўскай уваходзіў у склад кіраўніцтва «Народнай волі» і непасрэдна ўзначальваў падрыхтоўку да пакарання смерцю Аляксандра II, якое адбылося 1 сакавіка 1881 года.

* Канспіратыўная мянушка Грынявіцкага.

(Заканчэнне будзе).

ЗДЫМАЕЦЦА ФІЛЬМ

«КРУГЛЯНСКІ МОСТ»

Па творах народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава пастаўлена шмат фільмаў, якія заваявалі прызнанне гледачоў як у нас, так і за мяжой. Класікай савецкай кінематаграфіі сталі карціны Л. Шапіцькі «Узыходжанне» (экранізацыя аповесці «Сотнікаў»), Б. Сцяпанава «Альпійская балада» і некаторыя іншыя.

Да твораў вядомага пісьменніка звяртаюцца ў першую чаргу рэжысёры студыі «Беларусьфільм». Імі экранізаваны такія аповесці і апавяданні, як ужо названая «Альпійская балада», «Воўчая зграя», «Трэцяя ракета», «Знак бяды», а для «блакітнага экрана» створаны вялікі серыял пад агульнай назвай «Доўгія вёрсты вайны», а таксама вядомыя стужкі «Іван», «Яго батальён» і іншыя. Зараз на нашай студыі завяршаюцца здымкі новага мастацкага фільма «Круглянскі мост», які таксама з'яўляецца экранізацыяй аднайменнай аповесці В. Быкава. .

...Мост як мост. Толькі што па ім прайшоў конь, запрэжаны ў драбіны з бідонамі малака. Хлопчык-фурман пільна ўглядаецца ў процілеглы бераг ракі, дзе на здымачнай пляцоўцы «варожаць» кінематаграфісты...

— Усім падрыхтавацца! — падаў загад рэжысёр. — Камеры! Піратэхнікі! Пачалі!

Пачуўся аглушальны выбух. У пахмурнае восеньскае неба падняўся слуп агню і дыму. На тым месцы, дзе стаяў стары мост, дыміліся абвугленыя выбухам драўляныя апоры...

Гэты кадр да новага фільма «Круглянскі мост» здымаўся ў Бярэзінскім запаведніку. Там захаваўся стары, прыдатны толькі для кіназдымак мост праз раку Бярэзіну. Ён «удзельнічаў» у здымках фільмаў рэжысёра Віктара Турава «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы» па І. Мележу, Э. Клімава «Ідзі і глядзі». Паслужыў ён і групе маладога рэжысёра Аляксандра Мароза, зрабіўшыся Круглянскім мостам. Але перш чым ён узляцеў у паветра, мастак-пастаноўшчык карціны Вячаслаў Кубараў «амаладзіў», «загрыміраваў» яго пад новы, нядаўна адбудаваны. І калі ўсё было гатова для здымак, пайшоў снег. Трэба сказаць, што падзеі ў фільме адбываюцца позняй восенню. У мінулым жа годзе зіма стала рана, і здымачнай групе тэрмінова давялося перабрацца на Гродзеншчыну, дзе снегу ў той час яшчэ не было. Мост пакінулі да ранняй вясны. На шчасце здымачнай групы, яна летась сапраўды была ранняй. Вось тады і вярнуліся кінематаграфісты да свайго «кінагенічнага» моста, каб адлюстраваць на плёнцы яго апошнія дні. Тады і прагучала: «Увага! Піратэхнікі! Выбух!»

Фільм «Круглянскі мост» здымае рэжысёр-дэбютант у «вялікім» кіно Аляксандр Мароз па сцэнарыі, напісаным выпускніком Вышэйшых сцэнарных курсаў Міхаілам Шэлехавым. У фільме, як і ў аповесці, расказваец[illegible] пра невялікі эпізод з ча[illegible] Вялікай Айчыннай вайн[illegible]

Чатыры партызаны — Маслакоў (артыст Уладзімір Бобрыкаў), Брытвін (Уладзімір Грыцоўскі), Даніла (Пётр Салдатаў) і Сцёпка[illegible] ролю якога ў фільме выконвае вучань Мінскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча Аляксандр Кукарэка, — ідуць на заданне, каб знішчыць драўляны мост, які мае вялікае значэнне для гітлераўскіх карнікаў.

Пры першай спробе прабіцца да моста быў забіты камандзір групы Маслакоў. Камандаванне бярэ на сябе Брытвін, былы ротны камандзір, разжалаваны за несамавіты ўчынак у радавыя. Воляй выпадку з партызанамі сутыкаецца мясцовы хлопчык Міця, які кожны дзень возіць праз мост малако...

У Брытвіна нечакана ўзнікла думка апаражніць адзін бідон з-пад малака, запоўніць яго толам, а потым адправіць Міцю з драбінамі на мост, каб ён запаліў бікфордаў шнур і адскочыў ад драбін. Нечакана на мосце аказаўся паліцай, бацька Міці. Выстралам Сцяпана ён быў забіты. Конь панёс. І тады Брытвін снайперскім выстралам забіў каня. Міця ўзарваўся разам з мостам.

Брытвін са Сцяпанам і Данілам адыходзілі. Камандзір быў задаволены ўдала праведзенай аперацыяй. Наладзілі прывал. І тут Сцяпан выстраліў у Брытвіна. Ён абвінаваціў яго ў тым, што Брытвін ахвяраваў Міцем. І ён рашыўся на самасуд...

— Мы імкнёмся зняць карціну аб вайне на падставе праўдзівай прозы нашага пісьменніка Васіля Быкава, — гаворыць рэжысёр-пастаноўшчык Аляксандр Мароз, — але са сваімі адносінамі, з разуменнем тых далёкіх па часе падзей людзьмі, якія нарадзіліся ў пасляваенныя гады. Мы стараемся, каб наша трактоўка аповесці несла ў сабе навізну раскрыцця шырока асвоенай нашым экранам тэмы.

Гісторыя таго, як Сцяпан аказаўся ў групе падрыўнікоў, страціў любімага камандзіра, яго бунт супраць Брытвіна, замяніўшага Маслакова, які выканаў заданне цаной жыцця нявіннага хлопчыка Міці, гэта гісторыя з ваеннага побыту пераходзіць у сур'ёзныя філасофскія абагульненні, асобны выпадак з партызанскага жыцця разглядаецца з вышынь адвечных ісцін.

Работа над фільмам «Круглянскі мост» амаль для ўсіх удзельнікаў з'яўляецца дэбютам. Для рэжысёра — гэта першы поўнаметражны мастацкі фільм. Выпускнік Вышэйшых рэжысёрскіх курсаў Аляксандр Мароз быў да гэта[illegible] акцёрам Беларускага ак[illegible]нічнага тэатра імя Я. Купа[illegible]. Здымаўся ў фільмах Віктара Турава «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы», дзе стварыў каларытны вобраз беларускага селяніна М[illegible]ора. Дыпломнай работай рэжысёра А. Мароза стала кароткаметражная стужка «Урок беларускага», якая ўдзельнічала ў фестывалях маладзёжнага кіно ў Францыі і Чэхаславакіі, дзе заваявала шэраг прызоў і ўзнагарод.

Аляксандр Абадоўскі — выпускнік аператарскага факультэта Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематаграфіі. У новым фільме ён упершыню выступае як аператар-пастаноўшчык.

Таксама ўпершыню вялікія ролі ў кіно атрымалі акцёры Уладзімір Бобрыкаў, Уладзімір Грыцоўскі і Пётр Салдатаў. Раней яны здымаліся толькі ў эпізадычных ролях.

Цяпер работа над фільмам «Круглянскі мост» уступае ў завяршаючую стадыю. Недалёкі той дзень, калі гледачы змогуць пазнаёміцца з новым фільмам.

Яўген КРУПЕНЯ.



НА ЗДЫМКУ: кадр з фільма «Круглянскі мост». У ролях: Даніла — артыст Пётр САЛДАТАЎ, Сцяпан—Аляксандр КУКАРЭКА.

МАЙСТАР З БАРАНАВІЧ

СКРЫПКІ ІОСІФА ДУДАРЭВІЧА

Ішло другое лета. А клопатаў у майстра не меншала.

Дрэва чаравала. Майстар спасціг яго жывы, спагадлівы да цеплыні рук, але такі непрадбачаны нораў. Не-не, ды неўспадзеўкі і выгляне з-пад праходкі гэбліка сучок альбо наплыў смалы. Праца прытухала. З вышыні сваіх сямідзесяці, нібы з гары, майстар пачынаў абвострана ўглядацца ў будучае збудаванне, на шляху да якога стаяў мізэрны сучок — верх свеціцца лёгкімі пародамі, поўніцца сонечнай прасторай сярэдзіна, бязважкасць канструкцыі абяцае моцную звязку, — і зранку пачынаў спачатку. Дрэва трэба зрабіць аднадумцам. А становіцца яно такім толькі ў адказ на разважлівую цярплівасць.

— Так-так! Канцэртную скрыпку не майструюць, а будуюць. Як палац, — згаджаецца Іосіф Дударэвіч. — Вось на гэтую, апошнюю, у мяне пайшло два гады...

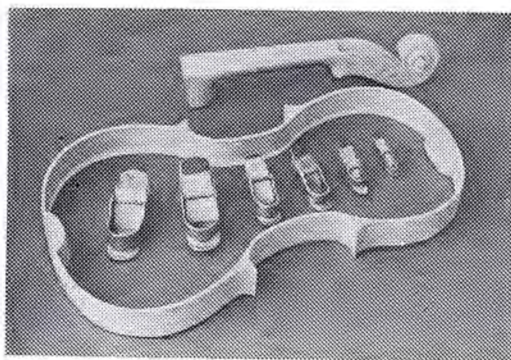
Асцярожна бяру ў рукі. Кволая, светла-залацістага, з іскрынкамі тону скрыпка надзвычай прыгожая. І, здаецца, вібрыруе дрыготкім корпусам, адгукаючыся на кожны дотык. Цяслярскія, вялікія рукі Іосіфа Ульянавіча спачываюць на каленях. Майстар робіць нетаропкі экскурс у біяграфію свайго тварэння:

— Па ліку яна ў мяне — дваццатая. А па сутнасці, сапраўды інструмент каралеўскі. Мяркуйце хоць бы па тым, у што «апранута». На ніжнюю дэку пайшоў клён, на верхнюю — елка. Абечайка, бакавіна па-простаму, — з клёну. Грыф выразаецца з чорнага дрэва. Падгрыфнік — палісандр. Падбароднік, як звычайна, раблю з карэльскай бярозы. Калкі просяць ружовае дрэва. Профіль, вага павінны поўнасцю адпавядаць інструментам старой італьянскай школы. Ну, а лак варыў па асабістаму рэцэпту. Страдывары нам свой не пакінуў...

Як жа гучыць прыгажуня?

Тут у Дударэвіча ёсць аўтарытэт — яго сябар, скрыпач, былы выкладчык музыкі Станіслаў Грушэўскі. Прывычна прыладзіўшы скрыпку, стары музыка амаль малітоўна павёў смыком. Неверагодна, што гэтая парушынка здольна нараджаць такую складаную меладычную гаму.

— Гук — роўны, мяккі ў розных рэгістрах, моцны. Цудоўна вар'іруецца, — заключае задаволена Станіслаў Іосіфавіч. — Астатняе давершыць час. Сапраўдным інструментам скрыпку робіць ігра, смык. Праз гадоў сто і яна не ўступіць тварэнням славутасцей...



А вось яшчэ адно аўтарытэтнае меркаванне: «Іграў на скрыпках Іосіфа Ульянавіча. Атрымаў вялікае задавальненне. Думаецца, гэтыя скрыпкі могуць гучаць у канцэртных залах у руках выдатных выканаўцаў. Лаўрэат першай прэміі конкурсу імя Н. Паганіні ў Італіі Аляксандр Крамараў».

Мы гутарым у сціплым дамку Іосіфа Ульянавіча, які ён паставіў на адной з ціхіх вулак Баранавіч. Размова ідзе на кухні, што служыць і майстэрняй, і кабінетам, і бібліятэкай.

— Карані мае тут непадалёку, у Пенчыне Баранавіцкага раёна, — Дударэвіч мосціцца на крэсле надзейней. — Было нас пяцёра дзяцей, марнелі без хлеба. Пазнаў, што такое сіроцкі дом. Гэта пад Варонежам, калі ў першую імперыялістычную ў бежанцы выгналі. Там маці памерла. Дамоў вярнуліся — у тую ж нішчымніцу. Быў парабкам. Але ж былі і маладосць, і цікавасць да жыцця. Найаўтарытэтнейшымі людзьмі здаваліся вясковыя скрыпач і гарманіст, самавукі. Гарнуўся да іх, любое даручэнне кідаўся выконваць бегма. Мала-памалу пераняў,

(Заканчэнне на 8-й стар.).

АЎТАР ПРАЕКТА «ВЕДАНТЫ»

Гэты чалавек, як лічаць знаўцы, — добры паэт, цікавы філосаф, удалы архітэктар, ён жа — член Сусветнай асацыяцыі фантастычнага і магічнага мастацтва. Але знатакі прыгожага ва ўсім свеце ведаюць яго перш за ўсё як мастака, чые сюррэалістычныя палотны захоўваюцца і выстаўляюцца ў буйнейшых галерэях Фларэнцыі і Парыжа, Жэневы і Ватыкана. І вось упершыню рэтраспектыўная выстаўка югаслаўскага жывапісца Міліча з Мачве паказваецца ў нашай краіне — яна адкрылася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР.

Сёння маэстра Міліч прызнаны і ў Еўропе, і ў Амерыцы. Крытыкі лічаць яго прадаўжальнікам традыцый славянскага жывапіснага мастацтва і ў той жа час высока ацэньваюць яго ўклад у скарбніцу агульнаеўрапейскай культуры.

Міліч — аўтар праекта (пакуль не рэалізаванага) новай Вавілонскай вежы — «Веданты». І мастак аб'ядноўвае яе будучых будаўнікоў мовай свайго мастацтва — складанага і прывабнага, як ідэя завоблачнай вежы.



Многа самабытных калектываў мастацкай самадзейнасці на Палессі. Адзін з іх — народны хор «Прыпяць» Лунінецкага завода электрарухавікоў. Яго рэпертуар складаецца, у асноўным, з народных палескіх песень. Самадзейныя артысты па крупінках збіраюць мясцовыя напевы, стараюцца захаваць манеру выканання, якая складвалася стагоддзямі.

НА ЗДЫМКУ: народны хор «Прыпяць».





На арэне Мінскага дзяржаўнага цырка — новае вялікае прадстаўленне «Інтэрцырк». У праграме — выступленні жанглёраў, эквілібрыстаў, акрабатаў і майстроў іншых жанраў з Венгрыі, Польшчы, Балгарыі, Манголіі, ГДР. Сваё мастацтва паказваюць таксама дрэсіроўшчыкі галубоў і мядзведзяў. І, вядома ж, увесь вечар забаўляюць гледачоў клоуны — заслужаныя артысты БССР Фёдар Гулевіч і Аляксандр Варанецкі.

НА ЗДЫМКАХ: выступаюць артысты з Манголіі НАРАЎСАМБУУ і ЭНХЦЭЦЭГ; з дрэсіраванымі галубамі Чэслаў ГРУШКОЎСКІ з Польшчы.

Фота Ю. ПАЎЛАВА.

СКРЫПКІ ЮСІФА ДУДАРЭВІЧА

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.).

як на мандаліне такт адбіваць. Пачалі ўтрох падраджацца граць на вяселлях, дажынках. Моладзь да сябе цягнула, на вечарынкі...

— Падабалася быць на людзях?

— Го, гэта ж такая раскоша! Гоман, прыбраны люд, узрушэне—і ты навідавоку. У сваіх жа вачах бы на драждажах рос. Асабліва, калі мандаліну сам змайстраваў. Меў тады дваццаць два гадочкі. А яшчэ праз два гады і першая скрыпка на свет з'явілася. Трыо наша па ўсёй ваколіцы славілася...

Бацька прыкмячаў, што па нутры мне справа тонкая, забаўная. Прапытаў таго-сяго, з'ездзіў у Баранавічы. Так я апынуўся там вучнем сталяра-чырванадрэўшчыка. Атрымаў спецыяльнасць, з ёй кавалак хлеба. Трэба было ўжо сям'ю карміць. Але гаспадар майстэрні трапіўся сквапны, плаціў мала, ды і занятак не падабаўся...

Інакш, відаць, і быць не магло. Мэбля—мэбляй, а ўжо чатыры скрыпкі Дударэвіча весялілі людзей, ствараючы маладому майстру аўтарытэт чалавека грунтоўнага. І дзіўным чынам уплывалі на лёс. Прайшоў вайну ў партызанскім атрадзе, у цяжкі пасляваенны час як супрацоўнік міліцыі наводзіў парадак і законнасць на тэрыторыі раёна, змяніў затым некалькі прафесій, а прызнанню свайму застаўся верны. Цяпер камуніст, кавалер ордэна Айчыннай вайны другой ступені і дзевяці медалёў, Дударэвіч на пенсіі. А скрыпкі дачакаліся. Цалкам настаў іх час.

Пявучым, прыдатным на інструмент, па слова[illegible] майстра, дрэва становіцца п[illegible] 50-гадовай вытрымкі. Ады[illegible]зіць лішак, дрэва перастае заўважаць тэмпературныя і атмасферныя ваганні. Застаецца яго сутнасць. Сваю лепшую скрыпку Дударэвіч зрабіў праз паў[illegible] пасля першай. Ён даска[illegible] вывучыў кнігі вядомых скрыпічных майстроў Е. Вітачака, Т. Падгорнага.

...Дударэвіч бярэ невялікі, памерам з аловак кавалачак чорнага дрэва і кладзе ў міску з вадой. Ён каменем ідзе на дно. Гэта — фернамбук, з якога робіцца смыковая трысцінка.

Міжволі цягне глянуць у акно: ці не красуе на агародзе батанічны сад? Мала таго, што ў скрыпцы 40 дэталяў, дык яшчэ і дрэвы, з якіх іх трэба змайстраваць, растуць ва ўсіх частках свету. У адказ на мой жарт майстар павёў паказваць «скрыпічныя тылы».

У гаражы над варштатам у строгім парадку, бы ў аперацыйнай, размяшчаліся шаблоны, цыклі, долаты, стамескі, напільнікі самага рознага калібру. Усё зроблена сваімі рукамі. Асабліва ўражвае набор гэблічкаў: самы вялікі—памерам з запалкавы карабок, найменшы—яго чвэрць. Цыклі-скрабкі Дударэвіч ухітраецца заточваць не стандартна, а па-свойму — як касу, ад чаго рэжучы край загінаецца ўперад, робіцца надзвычай вострым.

У гаражы майстар шчыруе цёплымі днямі, запасаецца нарыхтоўкамі, робіць іх чарнавую апрацоўку. Пад кроквамі, на гарышчы, як кінуць вокам, відаць пакуначкі, мяшочкі, цурбачкі, рэйкі — усё, што стане плоццю, рамантычным духам інструментаў.

— Верыце, балюча становіцца, калі бярэш у рукі зламаную скрыпку. Альбо няўдалы інструмент з канвеера, — прызнаецца Іосіф Ульянавіч. — Хіба заспявае яна, калі таўшчыня дэкі даходзіць да сямі міліметраў? Наадварот! Усякую павагу да музыкі адаб'е!..

Узброіўшыся сваімі цуд-гэблічкамі, майстар поўнасцю разбірае інструмент і пачынае аперацыю па яго ажыўленню. Асноўнае — зняць лішнюю вагу. Усе скрыпкі Дударэвіча маюць таму дэку таўшчынёй тры міліметры. Залечваюцца трэшчыны, замяняюцца на новыя пашкоджаныя дэталі. Такім метадам да жыцця былі вернуты віяланчэль Гварнэры, скрыпкі Амаці, Гальяні, Падгорнага.

На першы погляд, майстар стварае ўражанне мяккага, уступлівага чалавека. Але за знешняй мяккасцю — сіла, грунтоўнасць, надзейная аснова. Як тая, што Дударэвіч нястомна шукае ў глыбінях дрэва, каб даручыць ёй неўміручае жыццё музыкі. Сам лёс наканаваў яму быць скрыпічным майстрам.

Мікалай КАЗЛОВІЧ.

РАДЫЁСТАНЦЫЯ «САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ» ШТОДЗЁННА ВЯДЗЕ СВАЕ ПЕРАДАЧЫ З МІНСКА

Тых, хто цікавіцца сённяшнім днём Бацькаўшчыны, ходам перабудовы, абнаўлення ўсіх сфер жыцця нашага грамадства, гісторыяй і сучасным развіццём нацыянальнай культуры, літаратуры, мовы, хто хоча паслухаць творы беларускага музычнага фальклору ці сучасных кампазітараў, запрашаем на перадачы радыёстанцыі «Савецкая Беларусь». Іх можна пачуць штодзённа з 21 гадзіны 30 мінут да 22 гадзін паводле маскоўскага часу (ці з 19 гадзін 30 мінут да 20 гадзін паводле сярэднееўрапейскага часу) на частотах 7330, 9560, 9600, 11780 і 11960 кілагерц (у сераду, суботу і нядзелю яны гучаць на нямецкай мове).

Другая наша праграма выходзіць у эфір штодзённа з 00.30 да 01.00 гадзіны паводле маскоўскага часу (ці з 22 гадзін 30 мінут да 23 гадзін паводле сярэднееўрапейскага часу) на частотах 6185, 7300 і 7420 кілагерц.

Слухайце перадачы радыёстанцыі «Савецкая Беларусь»!

Вашы заўвагі і меркаванні аб іх змесце, прапановы, пажаданні, пытанні дасылайце па адрасу: 220807, г. Мінск, вул. Чырвоная, 4.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

КРАЙ БЛАКІТНЫХ АЗЁР

Так нездарма называюць нашу сінявокую Беларусь. Тут звыш 10 тысяч вялікіх і малых азёр, кожнае з іх — своеасаблівае і маляўнічае, па-свойму непаўторнае, мае свой характар... Калі, напрыклад, возера Нарач — вольнае і неспакойнае, а ў буру — свавольнае і пагрозлівае, то Мядзель, што разлілося непадалёку ў аздабленні лясоў і пагоркаў, — найбольш ціхае і лагоднае.

Тут, на поўначы рэспублікі, у некаторых раёнах азёры займаюць больш 10 працэнтаў плошчы, таму Віцебшчыну і поўнач Міншчыны называюць беларускім паазер'ем. Самае глыбокае возера ў Беларусі — 53,6 метра — Доўгае, што ў Глыбоцкім раёне.

Найбольш вялікае возера Палесся — Чырвонае, што ў Жыткавіцкім раёне. Даўжыня яго — 12, шырыня — каля 5,5 кіламетра. Флора і фауна гэтага незвычайнага тарфянога возера непаўторныя. Возера адчайна змагаецца за сваё жыццё, знаходзіць пакуль невядомыя навуцы шляхі да сілкавання, павышэння мінералізацыі вады і ўзбагачэння яе кіслародам, каб забяспечыць ім усё жывое, што існуе тут. Становішча яго ў апошнія гады значна палепшылася, прырода ў наваколлі ажывілася, возера жыве... Летам возера — кавалачак неба, адлюстраванага ў блакітнай вадзе. Вузкая сцяжынка бяжыць уздоўж вады, па якой так і хочацца прайсціся босымі нагамі... Зімой на возеры асабліва ціха. На белым снежным покрыве бачны сляды зайца, рэдкія палонкі рыбакоў, удалечыні — ланцужок цёмнага лесу на беразе...

Васіль ФЕРАНЦ.

спорт

З 16 красавіка па 1 мая ў Стакгольме праходзіла першынство свету па хакею з шайбай. Гэты чэмпіянат выклікаў вялікую цікавасць і ў аматараў, і ў трэнераў, і ў... менеджэраў. Асабліва шмат пытанняў было да зборнай СССР. Справа вось у чым. Савецкая каманда ставіла сваёй задачай вярнуць званне чэмпіёнаў свету, якое яна ўступіла ў Вене ш[illegible]. Трэнеры многіх збо[illegible]х прывезлі на гэты чэмпіянат многа маладых спартсменаў. Асабліва амаладзілася наша хакейная дружына. Ну, а менед[illegible]ры прыехалі ў Швецы[illegible] каб запрасіць у праф[illegible]альныя клубы новых перспектыўных ігракоў. І паглядзець, як кажуць, у справе вядомых: Макарава, Фяцісава, Ларыёнава — савецкіх спартсменаў, з якімі ўжо даўно вядуцца перагаворы аб пераходзе.

Кропкі над «і» былі зняты адразу пасля завяршэння першынства. Зборная СССР вярнула сабе званне чэмпіёна: дзесяць сустрэч—дзесяць перамог! Праўда, гульні для яе лёгкімі не назавеш. Асабліва напружанымі былі яны ў фінале са зборнымі ЧССР—1:0 і Канады—5:3. І толькі мінулы чэмпіён, зборная Швецыі, уступіў нам даволі лёгка—1:5.

Добра бачна, што змена пакаленняў праходзіць у нашай камандзе паспяхова, а «старая гвардыя» выклікала сваёй гульнёй у аматараў, тэлегледачоў і ў саміх менеджэраў сапраўднае захапленне. Вось чаму ў сімвалічную зборную свету адразу пасля заканчэння чэмпіянату ўвайшлі і навічкі, і ветэраны: варатар Гашак (ЧССР), абаронцы Фяцісаў (СССР), Эльдэбрынк (Швецыя), нападаючыя Макараў, Быкаў (усе СССР) і Айзерман (Канада).

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

Кулявец Вольга Рыгораўна просіць адгукнуцца родных і звяртаецца да ўсіх, каму што-небудзь вядома пра іх, з просьбай паведаміць ёй аб гэтым.

Яе дзядзька Юркевіч (Юрэвіч) Андрэй Яфімавіч, прыкладна 1908-1909 года нараджэння, нарадзіўся і жыў у Беларусі ў вёсцы Будзенічы Старадарожскага раёна Мінскай вобласці. У 1944 годзе быў разам з сям'ёй вывезены ў Германію. З ім знаходзіліся жонка і тры сыны — старэйшы Анатоль, сярэдні — здаецца, Уладзімір, імя малодшага не памятае. Жонка Андрэя Яфімавіча памерла ў 1944 годзе.

У Андрэя Юркевіча было некалькі сясцёр і брат. Усе яны памерлі. Сястра, Вольга Яфімаўна, і брат, Лука Яфімавіч, жылі ў вёсцы Будзенічы.

Сястра, Гнядзько Марфа Яфімаўна (народжаная Юрэвіч) 1889 года нараджэння жыла ў вёсцы Ольніца (цяпер Глускі раён Магілёўскай вобласці). Яе мужам быў Гнядзько Рыгор Дзянісавіч. Іх дочкі Ганна, Вольга і Марыя жывуць у Беларусі, хочуць звязацца з сям'ёй дзядзькі, якая нібыта жыве ў Аўстраліі.

Просім пісаць па адрасу:

БССР, 213815, горад Бабруйск Магілёўскай вобласці, вуліца Прыгарадная, дом 37, кватэра 2. Кулявец Вользе Рыгораўне.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Індэкс 63854. Зак. 515